СОВЕТ
АРСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКА ТАТАРСТАН

площадь Советская, д.14, г.Арск, 422000

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
СОВЕТЫ

Совет мәйданы, 14 нче йорт, Арча шәһәре, 422000

Тел. (84366)3-11-33, факс (84366)3-01-33, 3-14-33. E-mail: archa@tatar.ru. www.arsk.tatarstan.ru

Арча шәһәр Советы

КАРАРЫ

11 декабрь 2020 ел **№34**

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Уставы проектын раслау турында

«Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131 номерлы Федераль законның 44 статьясы, «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 7 статьясы нигезендә Арча район Советы карар бирде:

1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Уставы проекты буенча гражданнарның тәкъдимнәрен исәпкә алу тәртибен 1 нче кушымта нигезендә расларга.

2. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Уставы проекты буенча гавами тыңлаулар уздыру һәм гражданнарның фикер алышуда катнашу тәртибен 2 нче кушымта нигезендә расларга.

3. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Уставы проектын 3 нче кушымта нигезендә расларга.

4. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында (http://pravo.tatarstan.ru), Арча муниципаль районы рәсми сайтында (http://arsk.tatarstan.ru) урнаштырырга.

5. Устав проектына кергән тәкъдимнәрне исәпкә алу, гомумиләштерү һәм карау буенча түбәндәге составта эшче төркем төзергә:

1) ____________________ – _____________________ депутат, төркем җитәкчесе;

2) __________________ - _______________________ депутат, төркем әгъзасы;

3) __________________ - ___________________________ депутат, төркем әгъзасы.

6. Арча район Советы депутатларының Устав проекты буенча төзәтмәләр рәвешендәге тәкъдимнәре эшче төркемгә 2021 елның 20 гыйнварына кадәр кертелә дип билгеләргә.

7. Гражданнарның Устав проекты буенча тәкъдимнәре эшче төркемгә авторның Ф.И.А.и., туган елы, адресы күрсәтелеп, ТР, Арча районы, Арча шәһәре, Совет мәйданы, 14 йорт адресы буенча кертелә.

8. Устав проекты буенча гавами тыңлауларны кече залда 2020 елның 10 гыйнварына 11.00 сәгатькә билгеләргә.

9. Эшче төркемгә Устав проекты буенча Арча шәһәре Советы депутатларының төзәтмәләрен һәм гражданнарның тәкъдимнәрен өйрәнеп һәм гомумиләштереп, аны 2021 елның 1мартына кадәр Арча район Советы каравына кертергә.

Арча муниципаль районы башлыгы,
Арча район Советы рәисе И.Г. Нуриев

Арча район Советының
_________________ ел, № __
карарына 1 нче кушымта

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Уставы проекты буенча гражданнарның тәкъдимнәрен исәпкә алу тәртибе

1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Уставы проекты буенча тәкъдимнәр 422000, Татарстан Республикасы, Арча муниципаль районы, Арча шәһәре, Совет мәйданы, 14 йорт адресы буенча төзәтмәләр таблицасы рәвешендә язмача Арча район Советына кертелә:

№	Пункт, пунктча	Карар проекты тексты	Төзәтмә тексты	Проектның төзәтмә кертелгән тексты	Төзәтмә авторы (Ф.И.А.и.,адресы, эш, уку урыны)

Тәкъдимнәр «Арча хәбәрләре» район газетасында әлеге карар басылып чыккан көннән эш көннәрендә 8 сәгатьтән 17 сәгатькә кадәр кабул ителә.

2. Гавами тыңлауларда катнашу өчен гаризалар 422000, Татарстан Республикасы, Арча районы, Арча шәһәре, Совет мәйданы, 14 йорт адресы буенча язмача яки почта аша бирелә.

Гаризалар эш көннәрендә 8.00 сәгатьтән 17.00 сәгатькә кадәр ачык тыңлаулар үткәрү датасына кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча кабул ителә.

3. Гражданнарның тәкъдимнәре эшче төркем тарафыннан теркәлә һәм карау өчен «Арча муниципаль районы» муниципаль берәмлеге башлыгына һәм район Советына кертелә.

Арча муниципаль
районы башлыгы урынбасары,
Арча район Советы рәисе урынбасары А.Ф.Мөхәмәтова

Арча район Советының
__________2020 ел, № ___
карарына 2 нче кушымта

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Уставы проекты буенча гавами тыңлаулар уздыру
ТӘРТИБЕ

1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Уставы проектын карау буенча гавами тыңлаулар Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Уставы нигезендә уздырыла.

2. Гавами тыңлаулар Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте, прокуратура органнары, сәяси партияләр, башка иҗтимагый берләшмәләр, белгечләр, кызыксынган затларны чакырып үткәрелергә мөмкин.

3.Гавами тыңлауларда Татарстан Республикасы Арча муниципаль районында яшәүче һәркем катнашырга хокуклы.

4. Катнашучыларны теркәү гавами тыңлаулар башланырга 1 сәгать кала башлана.

5. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы башлыгы гавами тыңлауларда рәислек итә.

6. Гавами тыңлаулар рәислек итүченең кереш сүзе белән ачыла, ул утырышта катнашучыларга тикшерелә торган мәсьәләләрнең асылы, тыңлауларны үткәрү тәртибе турында хәбәр итә.

7. Беркетмәне рәсмиләштерү, кергән тәкъдимнәрне исәпкә алу өчен секретариат җитәкчесе һәм ике әгъзасы составында гавами тыңлаулар секретариаты сайлана.

8. Төп доклад белән Устав проектын эшләү буенча эшче төркем җитәкчесе чыгыш ясый.

9. Төп докладтан соң сүз гавами тыңлауларда катнашырга чакырылган катнашучыларга бирелә.

10. Гавами тыңлауларда чыгыш ясау хокукы белән катнашучылар гариза бирү вакытына бәйле рәвештә чират тәртибендә үз тәкъдимнәрен дәлилләү өчен чакырыла.

11. Гавами тыңлауларда катнашучыларның чыгышлары расланган регламент нигезендә дәвам итәргә тиеш.

12. Гавами тыңлауларда катнашучылар рәис рөхсәте белән чыгыш ясаучыларга чыгыш ясаганнан соң сораулар бирергә хокуклы.

13. Гавами тыңлауларда катнашучылар гавами тыңлаулар барышына тыкшынырга, аларны туктатырга һәм аларны үткәрүгә комачауларга хокуклы түгел.

14.Гавами тыңлаулар уздырганда тәртипне үтәү гавами тыңлауларда катнашу өчен мәҗбүри шарт булып тора.

15. Гавами тыңлаулар үткәрү тәртибе бозылган очракта, рәислек итүче аларны тыңлаулар үткәрелә торган бинадан чыгарып җибәрүне таләп итәргә хокуклы.

16. Чыгышлар тәмамланганнан соң, рәислек итүче гавами тыңлаулар секретариаты җитәкчесенә гавами тыңлаулар барышында әйтелгән тәкъдимнәрне ачыклау өчен сүз бирә ала.

17. Гавами тыңлауларда катнашучыларның барлык кисәтүләре һәм тәкъдимнәре гавами тыңлаулар беркетмәсенә кертелә. Гавами тыңлаулар беркетмәсенә җитәкче һәм секретариат әгъзалары имза сала һәм ул Арча шәһәр Советы материалларында саклана.

18. Гавами тыңлаулар нәтиҗәләре буенча бәяләмә гавами тыңлаулар секретариаты тарафыннан әзерләнә һәм халыкка җиткерелергә тиеш.

19. Гавами тыңлаулар уздыруны оештыру һәм матди-техник тәэмин итү Арча шәһәр Советы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Арча муниципаль
районы башлыгы урынбасары,
Арча район Советы рәисе урынбасары А.Ф.Мөхәмәтова

Арча район Советының
__________2020 ел, № ___
карарына 3 нче кушымта

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Уставы проекты

I БҮЛЕК. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

1. "Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы" муниципаль берәмлегенә "Арча муниципаль районы "муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында" 2005 елның 31 гыйнварындагы 7-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән муниципаль район статусы бирелде.
2. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме – "Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы" муниципаль берәмлеге (алга таба – текст буенча-Район), кыскартылган исеме-Арча муниципаль районы.
2. статья. Районның территориаль корылышы
1. Район территориясе составына түбәндәге муниципаль берәмлекләр керә: Арча шәһәре, Апаз, Кәче, Наласа, Яңа Кишет, Яңа Кырлай, Яңа Кенәр, Сеже, Урта Аты, Урта Курса, Иске Кырлай, Иске Чүриле, Ташкичү, Үрнәк, Утар Аты, Шушмабаш, Яңасала авыл җирлекләре.
2. Районның административ үзәге-Арча шәһәре.
3 .Район чикләре "Арча муниципаль районы "муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында" 2005 елның 31 гыйнварындагы 7-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.
4. Район чикләре җирлекара характердагы җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен шартлар тудыру кирәклеген исәпкә алып, шулай ук районның бөтен территориясендә күрсәтелгән федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән бирелгән аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән.
5. Район чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору Татарстан Республикасы законы белән законнарда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.
3 статья. Районның рәсми символлары
1. Районның үз рәсми символлары - тарихи, мәдәни һәм башка җирле традицияләрне һәм үзенчәлекләрне чагылдыручы флаг һәм герб бар.
2. Рәсми символларның тасвирламасы, аларны куллану тәртибе "Арча муниципаль районы"муниципаль берәмлеге Советы тарафыннан расланган район флагы һәм гербы турындагы нигезләмәләр белән билгеләнә.
3. Район гербы сурәтләре район җирле үзидарә органнарының мөһерләрендә, бланкларында һәм башка рәсми документларында урнаштырыла ала. Район гербы һәм флагы район җирле үзидарә органнары биналарының фасадларында,

район Советының утырышлар залында, район Башлыгының һәм район Башкарма комитеты җитәкчесенең эш кабинетларында урнаштырыла ала. Башка очраклар район Советы карары белән билгеләнә.

4. Район гербы һәм флагы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

4 статья. Халыкның районда җирле үзидарәне гамәлгә ашыру хокукы

1. Районда җирле үзидарә Россия Федерациясе гражданнары тарафыннан җирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда, турыдан-туры ихтыяр белдерүнең башка рәвешләре аша, шулай ук әлеге Уставта каралган сайлау һәм башка җирле үзидарә органнары аша гамәлгә ашырыла.

2. Гражданнар җирле үзидарәне гамәлгә ашыруга турыдан-туры, шулай ук үз вәкилләре аша җенесе, расасы, милләте, теле, чыгышы, мөлкәти һәм вазифаи хәле, дингә, инануларына, җәмәгать берләшмәләренә каравына бәйсез рәвештә тигез хокуклы.

Район территориясендә даими яки нигездә яшәүче чит ил гражданнары җирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенең халыкара килешүләре һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.

3. Районның һәр кешесе турыдан-туры җирле үзидарә органнарына һәм районның җирле үзидарә органнары вазыйфаи затларына мөрәҗәгать итәргә, җирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында мәгълүмат алырга хокуклы.

4. Районның җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары һәркемгә аның хокукларына һәм ирекләренә турыдан-туры кагылучы документлар һәм материаллар белән танышу мөмкинлеген, әгәр законда башкасы каралмаган булса, шулай ук гражданнар тарафыннан район җирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында башка тулы һәм ышанычлы мәгълүмат алу мөмкинлеген тәэмин итәргә бурычлы.

5. Районның җирле үзидарә органнары массакүләм мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән 2009 елның 9 февралендәге 8-ФЗ номерлы "Дәүләт органнары һәм җирле үзидарә органнары эшчәнлеге турындагы мәгълүматка үтемлелекне тәэмин итү хакында" Федераль закон нигезендә халыкка районның һәм аның аерым территорияләренең үсешенең аеруча мөһим мәсьәләләре, гомуми файдаланудагы транспорт, торак-коммуналь хуҗалык эше, халыкка төрле хезмәтләр күрсәтүче социаль-мәдәни һәм башка учреждениеләр һәм хезмәтләр челтәрен үстерү, социаль ташламалар, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдә җәмәгать тәртибен саклауның торышы турында даими рәвештә хәбәр итәләр.

6. Гражданнар, оешмалар, әгәр законга каршы килә, хокукларын һәм ирекләрен боза дип санасалар, судта Районның җирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының карарларына, гамәлләренә (гамәл кылмауларына) дәгъва бирергә хокуклы.

5 статья. Районның җирле үзидарә органнары структурасы

1. Районның җирле үзидарә органнары структурасына Район Советы, Район Башлыгы, Район Башкарма комитеты, Җир һәм мөлкәт мөнәсәбәтләре палатасы, Финанс-бюджет палатасы, Контроль-хисап палатасы, әлеге Устав нигезендә барлыкка килә торган башка җирле үзидарә органнары керә.

2. Районның җирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү әлеге Уставка үзгәрешләр кертү юлы белән башкарыла.

6 статья. Районның җирле әһәмияттәге мәсьәләләре

1. Районның җирле әһәмияттәге мәсьәләләренә түбәндәгеләр керә:

1) муниципаль район бюджеты проектын төзү һәм карау, муниципаль район бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен контрольдә тоту, муниципаль район бюджеты үтәлеше турындагы хисапны төзү һәм раслау;

2) муниципаль районның җирле салымнарын һәм җыемнарын билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару;

3) муниципаль район милкендәге мөлкәткә ия булу, файдалану һәм эш итү;

4) Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр кысаларында муниципаль район чикләрендә җирлекләрне электр һәм газ белән тәэмин итүне оештыру;

5) "Җылылык белән тәэмин итү турында" Федераль законда билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә җылылык белән тәэмин итү системасын үстерү, ышанычлылыгын һәм энергетик нәтиҗәлелеген арттыру өчен кирәкле булган һәм җылылык белән тәэмин итү схемасында җылылык белән тәэмин итүнең бәя зоналарында җылылык белән тәэмин итү объектларын төзү, реконструкцияләү һәм (яки) модернизацияләү буенча бердәм җылылык белән тәэмин итүче оешма тарафыннан чаралар үтәлешенә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру;

6) муниципаль район чикләрендә торак пунктлардан читтә җирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеге, муниципаль район чикләрендә торак пунктлар чикләреннән читтә җирле әһәмияттәге автомобиль юлларының сакланышына муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юл хәрәкәтен оештыру һәм аларда юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итү, шулай ук автомобиль

юлларыннан файдалану һәм юл эшчәнлеген Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашыру өлкәсендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыру;

7) халыкка транспорт хезмәтләре күрсәтү өчен шартлар тудыру һәм муниципаль район чикләрендә халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыру;

8) муниципаль район территориясендә террорчылык һәм экстремистлыкны профилактикалауда, шулай ук террорчылык һәм экстремистлык күренешләре нәтиҗәләрен минимальләштерүдә һәм (яки) бетерүдә катнашу;

9) милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, муниципаль район территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниятен үстерүгә, аз санлы халыкларның һәм башка милли азчылыкның хокукларын тормышка ашыруга, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясен тәэмин итүгә, милләтара (этникара) низагларны профилактикалауга юнәлтелгән чаралар эшләү һәм гамәлгә ашыру;

10) муниципаль район территориясендә гадәттән тыш хәлләрне кисәтүдә һәм бетерүдә катнашу;

11) муниципаль район территориясендә муниципаль полиция тарафыннан җәмәгать тәртибен саклауны оештыру;

12) муниципаль районның хезмәт күрсәтелә торган административ участогында полиция участок уполномоченные вазифасын биләүче хезмәткәргә эшләү өчен бина бирү;

13) 2017 елның 1 гыйнварына кадәр полиция участок уполномоченные вазифасын биләп торучы хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр тарафыннан күрсәтелгән вазифа буенча бурычларны үтәү чорына торак урыны бирү;

14) җирлекара характердагы әйләнә-тирә мохитне саклау чаралары оештыру;

15) муниципаль мәгариф оешмаларында төп гомуми белем бирү программалары буенча һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми белем бирүне оештыру (федераль дәүләт белем бирү стандартлары нигезендә төп гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыруны финанс ягыннан тәэмин итү вәкаләтләреннән тыш), муниципаль мәгариф оешмаларында балаларга өстәмә белем бирүне оештыру (финанс тәэминаты Россия Федерациясе субъекты дәүләт хакимияте органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла торган Балаларга өстәмә белем бирүдән тыш), балаларны карау һәм тәрбияләү, балаларны муниципаль белем

бирү оешмаларында тоту өчен шартлар тудыру, шулай ук үз вәкаләтләре чикләрендә балаларның каникул вакытында ялын оештыруны тәэмин итү чараларын күрү;

16) гражданнарга түләүсез медицина ярдәме күрсәтү буенча дәүләт гарантияләренең территориаль программасы нигезендә муниципаль район территориясендә халыкка медицина ярдәме күрсәтү өчен шартлар тудыру (Россия Федерациясе Хөкүмәте раслаган халыкка түләүсез медицина ярдәме күрсәтү буенча дәүләт гарантияләренең территориаль программасы нигезендә башкарма хакимиятнең федераль органы карамагындагы медицина оешмаларында халык медицина ярдәме белән тәэмин ителә торган территорияләр исемлегенә кертелгән җирлекләрдән тыш);

17) муниципаль район территорияләрендә каты коммуналь калдыкларны җыю, ташу, эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү эшчәнлеген оештыруда катнашу (шул исәптән аерым туплау);

18) муниципаль районның территориаль планлаштыру схемаларын раслау, территорияне планлаштыру буенча муниципаль районның территориаль планлаштыру схемасы нигезендә әзерләнгән документларны раслау, муниципаль район территориясендә гамәлгә ашырыла торган шәһәр төзелеше эшчәнлеген тәэмин итүнең мәгълүмати системасын алып бару, муниципаль район чикләрендә җир кишәрлекләрен муниципаль ихтыяҗлар өчен резервлау һәм алу, төзү планлаштырыла торган шәхси торак яисә бакча йорты параметрларының хәбәрнамәдә күрсәтелгән параметларга туры килүе һәм җир кишәрлегендә шәхси торак объектын яки бакча йортын урнаштыру мөмкинлеге турында хәбәрнамәне җибәрү, төзү планлаштырыла торган шәхси торак яисә бакча йорты параметрларының хәбәрнамәдә күрсәтелгән параметларга туры килмәве һәм җир кишәрлегендә шәхси торак объектын яки бакча йортын урнаштыру мөмкин түгеллеге турында хәбәрнамәне җибәрү, әлеге территорияләрдә урнашкан җир кишәрлекләрендә шәхси торак объектлары яки бакча йортлары төзегәндә яки реконструкцияләгәндә шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы закон таләпләренә туры килү-килмәү турында хәбәрнамә җибәрү, Россия Федерациясе граждан законнары нигезендә авылара территориядә урнашкан үзбелдекле төзелгән корылманы сүтү турында карар кабул итү, авылара территориядә урнашкан бинаны сүтү яки аны билгеләнгән таләпләргә туры китерү турында карар, максатчан билгеләнеше буенча кулланылмаган яки Россия Федерациясе законнарын бозып файдаланыла торган һәм авылара территориядә урнашкан җир кишәрлеген тартып алу турында карар, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында каралган очракларда, үзбелдекле төзелгән корылманы сүтүне яисә аны билгеләнгән таләпләргә туры китерүне

гамәлгә ашыру, авылара территориядә урнашкан җир кишәрлегенең шәһәр төзелеше планын бирү;

19) җирлекнең генераль планнарын, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләрен раслау, җирлекнең генераль планнары нигезендә әзерләнгән территорияне планлаштыру документларын раслау, җирлек чикләрендә урнашкан җир кишәрлегенең шәһәр төзелеше планын бирү, төзелешкә рөхсәтләр бирү (Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында, башка федераль законнарда каралган очраклардан тыш), җирлек территориясендә урнашкан капиталь төзелеш объектларын төзегәндә, үзгәртеп корганда объектларны файдалануга тапшыруга рөхсәтләр бирү, җирлекләрнең шәһәр төзелеше проектлауның җирле нормативларын раслау, җирләрне резервлау һәм җир кишәрлекләрен муниципаль ихтыяҗлар өчен алу, җирлек чикләрендә муниципаль җир контролен гамәлгә ашыру, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында каралган очракларда биналарны, корылмаларны карау һәм мондый тикшерүләр барышында ачыкланган бозуларны бетерү турында рекомендацияләр бирү, индивидуаль торак төзелеше объектын яки бакча йортын (алга таба - планлаштырыла торган төзелеш турында хәбәрнамәдә күрсәтелгән хәбәрнамәнең индивидуаль торак төзелеше яисә бакча йорты параметрларының билгеләнгән параметрларга туры килүе һәм җир кишәрлегендә индивидуаль торак төзелеше объектын яки бакча йортын урнаштыру мөмкинлеге турында хәбәрнамә җибәрү (алга таба-планлаштырыла торган төзелеш турында хәбәрнамә), хәбәрнамәдә күрсәтелгән шәхси торак төзелеше яисә бакча йорты параметрларының планлаштырыла торган параметрларына туры килмәве һәм (яки) шәхси торак төзелеше объектын яки бакча йортын җир кишәрлегендә урнаштырырга ярамау турында хәбәрнамәләр, шәхси торак төзелеше яки бакча йортының төзелгән яки үзгәртеп корылган объектларының авыл җирлекләре территорияләрендә урнашкан җир кишәрлекләрендә шәхси торак төзелеше объектларын яки бакча йортларын төзегәндә яки реконструкцияләгәндә шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнар таләпләренә туры килүе яисә туры килмәве турында хәбәрнамәләр, Россия Федерациясе граждан законнары нигезендә, үзбелдекле төзелешне сүтү турында, үзбелдекле төзелгән корылманы сүтү яки аны рөхсәт ителгән төзелеш объектларын үзгәртеп коруның, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләренең, территорияне планлаштыру документларының, яки федераль законнарда билгеләнгән капиталь төзелеш объектлары параметрларына мәҗбүри таләпләрнең чик параметрларына туры китерү турында карарлар карар кабул итү (алга таба-билгеләнгән таләпләргә туры китерү), максатчан билгеләнеше буенча кулланылмаган яки Россия Федерациясе законнарын бозып файдаланыла торган җир кишәрлеген тартып алу турында карарлар кабул итү);

20) реклама конструкцияләрен урнаштыру схемасын раслау, муниципаль район территориясендә реклама конструкцияләрен урнаштыруга һәм эксплуатацияләүгә рөхсәтләр бирү, мондый рөхсәтләрне юк итү, муниципаль район территориясендә үз белдеге белән урнаштырылган реклама конструкцияләрен демонтажлау турында күрсәтмәләр бирү, "Реклама турында" 2006 елның 13 мартындагы 38-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә башкарыла.

21) Районның архив фондларын саклауны да кертеп, муниципаль архивны формалаштыру һәм карап тоту;

22) муниципаль район территориясендә җирлекара җирләү урыннарын карап тоту, ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыру;

23) муниципаль район составына керүче авыл җирлекләрен элемтә, җәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыру;

24) халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру, муниципаль район китапханәләре китапханә фондларының сакланышын тәэмин итү һәм комплектлау;

245 муниципаль район составына керүче авыл җирлекләрен мәдәният оешмалары хезмәтләре һәм ял оештыру буенча хезмәтләр белән тәэмин итү өчен шартлар тудыру;

26) муниципаль район составына керүче җирлектә җирле традицион халык сәнгатен үстерү өчен шартлар тудыру;

27) муниципаль район милкендә булган мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне) саклау, куллану һәм популярлаштыру, муниципаль район территориясендә урнашкан җирле (муниципаль) әһәмияттәге мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни ядкәрләрне) саклау;

28) муниципаль район составына керүче җирлекнең бюджет тәэмин ителеше дәрәҗәсен муниципаль район бюджеты акчалары исәбеннән тигезләү;

29) территориаль оборона һәм гражданнар оборонасы, халыкны һәм муниципаль район территориясен табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

30) муниципаль район территориясендә дәвалау-савыктыру урыннарын һәм җирле әһәмияттәге курортлар булдыру, үстерү һәм саклауны тәэмин итү, шулай ук җирле әһәмияттәге махсус саклана торган табигать территорияләреннән файдалану һәм аларны саклау өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру;

31) муниципаль район территориясендәге муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизацион әзерләү чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

32) муниципаль район территориясендә су объектларында кешеләрнең иминлеген тәэмин итү, аларның тормышын һәм сәламәтлеген саклау буенча чараларны гамәлгә ашыру;

33) җирлектә авыл хуҗалыгы җитештерүен үстерү, авыл хуҗалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү өчен шартлар тудыру, кече һәм урта эшкуарлыкны үстерүгә ярдәм итү, социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмаларга, хәйрия эшчәнлегенә һәм волонтерлыкка (ихтыярыйлыкка) ярдәм күрсәтү;

34) муниципаль район территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакүләм спортны үстерү өчен шартлар тәэмин итү, муниципаль районның рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру;

35) балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыру һәм гамәлгә ашыру;

36) Россия Федерациясе Су законнарында билгеләнгән чикләрдә су объектлары милекчесе вәкаләтләрен гамәлгә ашыру, шәхси һәм көнкүреш ихтыяҗлары өчен гомуми файдаланудагы су объектларыннан файдалану кагыйдәләрен билгеләү, гражданнарның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буе полосаларында иркле йөри алуны тәэмин итүне дә кертеп;

37) муниципаль урман контролен гамәлгә ашыру;

38) муниципаль район ихтыяҗлары өчен ясалма җир кишәрлекләре булдыру өчен кирәкле эшләрне башкаруны тәэмин итү, федераль закон нигезендә ясалма җир кишәрлеге төзү турында килешү төзү хокукына ачык аукцион үткәрү;

39) муниципаль район чикләрендә коррупциягә каршы тору чараларын гамәлгә ашыру;

40) адрес бирү объектларына адрес бирү, адресларны үзгәртү, юкка чыгару, урам-юл челтәре элементларына исемнәр бирү (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, региональ яки муниципальара әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), мондый атамаларны үзгәртү, юкка чыгару, мәгълүматны Дәүләт адреслар реестрында урнаштыру;

41) муниципаль район территориясендә муниципаль җир контролен гамәлгә ашыру;

42) "Күчемсез милекнең дәүләт кадастры турында" 24.07.2007 ел, № 221-ФЗ Федераль закон нигезендә комплекслы кадастр эшләрен башкару һәм территориянең карта-планын раслау.

43) муниципаль район җирлекләрендә яшәүче һәм аз керемле гражданнарны торак урыннарына мохтаҗлар торак урыннары белән тәэмин итү, муниципаль торак фондын төзүне һәм карап тотуны оештыру, торак төзелеше өчен шартлар тудыру, муниципаль торак контролен гамәлгә ашыру, шулай ук җирле үзидарә органнарының торак законнары нигезендә башка вәкаләтләрен гамәлгә ашыру;

44) муниципаль район җирлекләре территориясендә авария-коткару хезмәтләрен һәм (яки) авария-коткару формированиеләрен төзү, карап тоту һәм аларның эшчәнлеген оештыру.

2. Районның җирле үзидарә органнары җирлекләрнең җирле үзидарә органнарының барлык хокукларына һәм вәкаләтләренә, шул исәптән салымнар һәм җыемнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә җирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару буенча җирле үзидарә органнары вәкаләтләренә ия.

3. Муниципаль район составына керүче аерым җирлекләрнең җирле үзидарә органнары муниципаль районның җирле үзидарә органнары белән әлеге җирлекләр бюджетларыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә муниципаль район бюджетына бирелә торган бюджетара трансфертлар исәбеннән җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз вәкаләтләренең бер өлешен гамәлгә ашыру турында килешүләр төзергә хокуклы.

4. Районның җирле үзидарә органнары район составына керүче аерым җирлекләрнең җирле үзидарә органнары белән муниципаль район бюджетыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә тиешле җирлекләр бюджетларына бирелә торган бюджетара трансфертлар исәбенә җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз вәкаләтләренең бер өлешен аларга тапшыру турында килешүләр төзергә хокуклы.

5. Күрсәтелгән килешүләр билгеле бер вакытка төзелергә, аларның гамәлдә булуын туктату нигезләрен һәм тәртибен, шул исәптән вакытыннан алда, тапшырыла торган вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен кирәкле бюджетара трансфертларның еллык күләмен билгеләү тәртибен, шулай ук килешүләрне үтәмәгән өчен финанс санкцияләрен күздә тотарга тиеш. Килешүләр төзү тәртибе башкарма комитетның норматив хокукый акты белән билгеләнә.

6.Күрсәтелгән килешүләр нигезендә тапшырылган вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен җирле үзидарә органнары район Советы карары белән каралган

очракларда һәм тәртиптә үз матди ресурсларыннан һәм финанс чараларыннан өстәмә файдалану хокукына ия.

7 статья. Районның җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итүгә хокуклары.

1. Районның җирле үзидарә органнары түбәндәгеләргә хокуклы:

1) муниципаль район музейларын булдыру;

2) опека һәм попечительлек эшчәнлеген тормышка ашыруда катнашу;

3) муниципаль район территориясендә җирле милли-мәдәни автономияләрнең хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйле эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

4) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм муниципаль район территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм күрсәтү;

5) 2008 елның 31 декабренә торышы буенча алар карамагында булган югары белем бирү муниципаль мәгариф оешмаларын гамәлгә куючы функцияләрен гамәлгә ашыру;

6) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;

7) кеше хокукларын тәэмин итүгә җәмәгать контролен һәм мәҗбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтүне гамәлгә ашыручы иҗтимагый күзәтчелек комиссияләренә ярдәм күрсәтү;

8) "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында" 1995 елның 24 ноябрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның иҗтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидлар иҗтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтү;

9) "Кан һәм аның компонентлары донорлыгы турында" Федераль законда каралган чараларны гамәлгә ашыру;

10) торак пунктта урнашкан торак пунктта нотариус булмаганда, законнарда каралган нотариаль гамәлләр кылу;

11) федераль законнар белән билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү сыйфатын бәйсез бәяләүне үткәрүне оештыру өчен шартлар тудыру, шулай ук ведомство буйсынуындагы оешмалар җитәкчеләре эшчәнлеген бәяләгәндә оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартларын бәйсез бәяләү нәтиҗәләрен куллану һәм оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү

шартларын бәйсез бәяләү нәтиҗәләре буенча ачыкланган җитешсезлекләрне бетерү буенча чаралар күрүне контрольдә тоту;

12) "Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында" Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыру;

13) инвалидларга, сәламәтлекләре чикләнгән затларга адаптив физик культура һәм адаптив спортны үстерүдә ярдәм күрсәтү;

14) "Кулланучылар хокукларын яклау турында" 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы Россия Федерациясе Законында каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыру;

15) полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләп торучы хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр тарафыннан күрсәтелгән вазыйфаны биләү чорында торак урыны бирү;

17) полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләп торучы хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр тарафыннан күрсәтелгән вазыйфаны биләү чорына торак урыны бирү;

18) алкогольле, наркотик яки башка токсик исерек хәлдә булган затларга ярдәм күрсәтү чараларын гамәлгә ашыру;

2. Муниципаль районның җирле үзидарә органнары әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләрне хәл итәргә, федераль законнарда каралса, башка муниципаль берәмлекләрнең җирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары компетенциясенә кермәгән һәм федераль законнар һәм Россия Федерациясе субъектлары законнары белән алар компетенциясеннән төшереп калдырылмаган башка мәсьәләләрне җирле бюджетлар керемнәре исәбенә хәл итәргә хокуклы, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бирелгән бюджетара трансфертлардан һәм түләүләрнең өстәмә нормативлары буенча салым керемнәреннән тыш.

8 статья. Муниципаль күзәтчелек (контроль)

1. Җирле үзидарә органнары җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча кабул ителгән муниципаль хокукый актларда билгеләнгән таләпләрнең үтәлешенә муниципаль контроль оештыра һәм гамәлгә ашыра, ә федераль законнарда җирле үзидарә органнары вәкаләтләренә кертелгән очракларда шулай ук федераль законнарда, Россия Федерациясе субъектлары законнарында билгеләнгән таләпләрнең үтәлешенә муниципаль контроль оештыра һәм гамәлгә ашыра.

2. Юридик затларга, шәхси эшкуарларга муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга, тикшерүләрне оештыруга һәм уздыруга бәйле мөнәсәбәтләргә карата "Дәүләт контролен (күзәтчелеген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларның һәм шәхси эшкуарларның хокукларын яклау турында" 2008 елның 26 декабрендәге 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре кулланыла.

9 статья. Районның җирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләрен бирү

Районның җирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләрен бирү федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

Районның җирле үзидарә органнары федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән тәртиптә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен әлеге максатларга бүлеп бирелгән матди ресурслар һәм финанс чаралары чикләрендә җаваплы.

Тапшырылган вәкаләтләрне гамәлгә ашыру дәүләт контролендә. Районның җирле үзидарә органнары тарафыннан аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тикшереп тору шартлары һәм тәртибе федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә. Район Советы үз вәкаләтләре чикләрендә район җирле үзидарә органнары карамагында булган матди ресурслардан һәм финанс чараларыннан өстәмә файдалану очракларын һәм тәртибен, аларга тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләргә хокуклы.

10 статья. Районның муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы

Районның муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы җирле үзидарә турында федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

11 статья. Районның җирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре

Районның җирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасындагы үзара мөнәсәбәтләр түбәндәгечә гамәлгә ашырыла:

1) Районның җирле үзидарә органнарының районның социаль-икътисадый үсешенә юнәлдерелгән дәүләт программаларын гамәлгә ашыруда катнашуы;

2) Районның җирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасында шартнамәләр (килешүләр) төзү;

3) даими яисә вакытлыча координацияләү, консультатив, киңәшмә һәм башка эш органнары төзү;

4) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында район Советының закон чыгару инициативасы;

5) законнарда билгеләнгән башка хезмәттәшлек формалары.

12 статья. Муниципаль хезмәтне хокукый җайга салу

Районда муниципаль хезмәтне хокукый җайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне, муниципаль хезмәткәр статусын билгеләү, муниципаль хезмәтне үтү шартлары һәм тәртибе "Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында" 2007 елның 2 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль закон, "Муниципаль хезмәт турында" 2013 елның 25 июнендәге 50-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы кодексы, район Советы тарафыннан расланган муниципаль хезмәт турындагы Нигезләмә һәм районның муниципаль хокукый актлары белән гамәлгә ашырыла.

II бүлек. ХАЛЫК ТАРАФЫННАН ҖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ТУРЫДАН-ТУРЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ҺӘМ ХАЛЫКНЫҢ ҖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУ ФОРМАЛАРЫ

13 статья. Җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның турыдан-туры катнашу формалары

Җирлек халкы турыдан-туры җирле үзидарәне гамәлгә ашыра һәм җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәге рәвешләрдә катнаша:

1) җирле референдум;

2) депутат, җирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү, Районның чикләрен үзгәртү һәм районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү;

3) халык җыены;

4) гражданнарның хокукый инициативасы;

5) территориаль иҗтимагый үзидарә;

6) гавами тыңлаулар, иҗтимагый фикер алышулар;

7) гражданнар җыелышы;

8) гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы);

9) гражданнарны сораштыру;

10) җирле әһәмияттәге мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы;

11) гражданнарның җирле үзидарә органнарына мөрәҗәгатьләре;

12) иҗтимагый (консультатив) советлар;

13) муниципаль сайлаулар;

14) инициатив проектлар;

15) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формалар. Җирле үзидарә органнарының муниципаль милектәге предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар белән, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, шартнамә нигезендә төзелә.

14 статья. Җирле референдум

1. Җирле референдум федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә район халкы тарафыннан җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү максатларында үткәрелә.

2. Җирле референдум 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы "Россия Федерациясе гражданнарының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында" Федераль закон һәм "Җирле референдум турында" 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә, "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып, районның бөтен территориясендә үткәрелә.

3. Җирле референдумда яшәү урыны район чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданнары катнаша ала. Россия Федерациясенең халыкара килешүләре нигезендә һәм законда билгеләнгән тәртиптә район территориясендә даими яшәүче чит ил гражданнары да Россия Федерациясе гражданнары кебек үк җирле референдумда катнаша.

4. Җирле референдум билгеләү турындагы карар район Советы инициативасы белән кабул ителә:

1) җирле референдумда катнашу хокукына ия гражданнар;

2) уставлары федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән сайлау берләшмәсе, башка иҗтимагый берләшмә, сайлаулар һәм (яки) референдумнарда катнашуны күздә тоткан, алар Федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән;

3) район Советы һәм район Башкарма комитеты җитәкчесенең бергә тәкъдим итүе;

5. Гражданнар, сайлау берләшмәләре, башка иҗтимагый берләшмәләр инициативасы буенча җирле референдумны билгеләү шарты булып әлеге инициативага ярдәм итү өчен имзалар җыю тора, аларның саны район территориясендә теркәлгән референдумда катнашучыларның биш процентын тәшкил итәргә тиеш, әмма 25 имзадан да ким булмаска тиеш.

6. Референдум үткәрү инициативасы район Советы һәм Җирлек башкарма комитеты җитәкчесе тарафыннан район Советы карары һәм Башкарма комитет җитәкчесе карары белән рәсмиләштерелә. Әлеге инициативаны тәкъдим итү тәртибе район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

7. Район Советы җирле референдумны җирле референдум үткәрү инициативасы турындагы документлар район Советына кергән көннән алып 30 көн эчендә билгели.

8. Референдумда тавыш бирүне үткәрү датасы билгеләнгән көнгә кадәр 25 көннән дә соңга калмыйча, район Советы карары буенча аны дәүләт хакимияте органнарына яисә җирле үзидарә органнарына билгеләнгән сайлауларда тавыш бирү көне яисә башка билгеләнгән референдумда тавыш бирү көне белән берләштерү максатларында район Советы карары буенча соңрак (әмма 90 көннән дә артык түгел) вакытка күчерелергә мөмкин.

9. Референдум билгеләү, шулай ук референдумда тавыш бирү көнен күчерү турындагы карар әлеге статьяның 8 пункты нигезендә рәсми рәвештә кабул ителгән көннән биш көннән дә соңга калмыйча массакүләм мәгълүмат чараларында басылып чыгарга тиеш.

10. Җирле референдумда кабул ителгән тавыш бирү нәтиҗәләре рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

11. Җирле референдумда кабул ителгән карар район территориясендә мәҗбүри үтәлергә тиеш һәм дәүләт хакимиятенең нинди дә булса органнары, аларның вазыйфаи затлары яки җирле үзидарә органнары тарафыннан раслануга мохтаҗ түгел.

12. Районның җирле үзидарә органнары җирле референдумда кабул ителгән карарның әлеге Уставта билгеләнгән вәкаләтләрне чикләү нигезендә үтәлешен тәэмин итәләр.

13. Җирле референдум үткәрү, шулай ук җирле референдумда кабул ителгән карарга федераль законнар нигезендә гражданнар, җирле үзидарә органнары, прокурор, федераль закон белән вәкаләтле дәүләт хакимияте органнары тарафыннан суд тәртибендә шикаять бирелергә мөмкин.

15 статья. Депутат, җирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү, Районның чикләрен үзгәртү, Районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Депутат, җирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү җирле референдум үткәрү буенча федераль законда һәм Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнгән тәртиптә, әлеге Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып, халык инициативасы буенча үткәрелә.

2. Депутатны, җирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу өчен нигезләр һәм күрсәтелгән затларны чакыртып алу процедурасы муниципаль берәмлек уставы белән билгеләнә.

Депутатны, җирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу өчен нигез булып аның конкрет хокукка каршы карарлары яисә гамәлләре (гамәл кылмау) бары тик суд тәртибендә расланган очракта гына тора.

Депутатны, җирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу процедурасы аңа сайлаучыларга чакыртып алу өчен нигез буларак куелган шартлар буенча аңлатмалар бирү мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш. Депутат, җирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты, әгәр чакыртып алу өчен муниципаль берәмлектә (сайлау округында) теркәлгән сайлаучыларның яртысыннан ким булмаган өлеше тавыш бирсә, чакыртып алынган дип санала.

Муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органында барлык депутат мандатлары яисә депутат мандатларының бер өлеше сайлау берләшмәләре тарафыннан тәкъдим ителгән кандидатларның исемлекләре составында сайланган депутатлар белән алмаштырылса, депутатны чакыртып алу кулланылмый.

3. Әлеге Федераль законда каралган очракларда, муниципаль берәмлек чикләрен үзгәрткәндә, муниципаль берәмлекне үзгәртеп корганда халыкның ризалыгын алу максатларында, муниципаль берәмлек чикләрен үзгәртү, муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү уздырыла.

4. Муниципаль берәмлек чикләрен үзгәртү, муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү муниципаль берәмлекнең бөтен территориясендә яисә аның территориясе өлешендә "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә үткәрелә.

5. Муниципаль берәмлек чикләрен үзгәртү, муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы тарафыннан билгеләнә һәм җирле референдум үткәрү өчен федераль законда һәм аның нигезендә кабул ителә торган Россия Федерациясе субъекты законында билгеләнгән тәртиптә, әлеге Федераль законда билгеләнгән үзенчәлекләрне исәпкә алып уздырыла. Монда дәүләт органнары, җирле үзидарә органнары, дәүләт яки муниципаль вазыйфаларны биләүче затлар тарафыннан агитация үткәрүне тыючы федераль закон, Россия Федерациясе субъекты законы нигезләмәләре, шулай ук референдумда кабул ителгән карарның юридик көчен билгели торган нигезләмәләр кулланылмый.

6. Муниципаль берәмлек чикләрен үзгәртү, муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда муниципаль берәмлекнең яисә өлешенең сайлау хокукына ия булган халкының яртысыннан артыгы катнашса, узган дип санала. Муниципаль берәмлек чикләрен үзгәртүгә халыкның ризалыгы, муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору, әгәр күрсәтелгән үзгәрешләр өчен үзгәртеп кору муниципаль берәмлек яисә муниципаль берәмлек өлешендә тавыш бирүдә катнашкан халыкның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, алынган дип санала.

7. Депутат, җирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтиҗәләре, муниципаль берәмлек чикләрен үзгәртү, муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтиҗәләре һәм кабул ителгән карарлар рәсми басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

16 статья. Гражданнарның хокукый инициативасы

1. Район халкы әлеге Устав һәм район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә хокукый инициативага хокуклы.

2. Сайлау хокукына ия булган район халкы санынннан 3 проценттан артмаган гражданнар төркеме хокукый инициатива белән чыгыш ясарга мөмкин.

3. Хокукый инициативаны гамәлгә ашыру максатларында район халкының хокуклары:

- яшәү (эш) урыны буенча гражданнар җыелышларын һәм хокук чыгару инициативасы турында фикер алышу һәм тәкъдим кертү буенча башка күмәк чаралар оештырырга һәм үткәрергә;

- хокукый инициативаны тәкъдим итүгә ярдәм итү өчен имзалар җыю буенча инициатив төркемнәр төзергә;

- Район халкының имзаларын җыю һәм законнарга каршы килми торган юллар белән закон чыгару инициативасын яклап агитация алып барырга.

4. Районның җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары район халкына хокукый инициативаны тормышка ашыруда ярдәм итәргә бурычлы.

5. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты әлеге Уставта билгеләнгән компетенциясе нигезендә район Советы, Район Башлыгы яки район Башкарма комитеты җитәкчесе тарафыннан ачык утырышта аны керткән көннән өч ай эчендә мәҗбүри каралырга тиеш.

6. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проектын карау процедурасы район Советы Регламенты, Район башлыгының, район Башкарма комитетының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

17 статья. Инициатив проектлар

1. Муниципаль берәмлек яки аның өлешендә яшәүчеләр өчен өстенлекле булган чараларны гамәлгә ашыру, җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне яки җирле үзидарә органнарына хәл итү хокукы бирелгән башка мәсьәләләрне хәл итү максатыннан, Район Башкарма комитетына инициатив проект кертелергә мөмкин. Инициатив проектлар гамәлгә ашырылырга мөмкин булган муниципаль берәмлек территориясенең бер өлешен билгеләү тәртибе Район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

2. Инициатив проектны кертү инициативасы белән район территориясендә яшәүче уналты яшькә җиткән уннан да ким булмаган гражданнардан торган инициатив төркем, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, авыл торак пункты старостасы (алга таба - проект инициаторлары) чыгыш ясарга хокуклы. Инициатив төркемнең минималь саны район Советының норматив хокукый акты белән киметелергә мөмкин. Район Советы норматив-хокукый акты нигезендә

хокукый проект инициаторы булып шулай ук эшчәнлеген район территориясендә гамәлгә ашыручы башка затлар торырга мөмкин.

3. Инициатив проектта түбәндәге белешмәләр булырга тиеш:

1) район яисә аның өлеше халкы өчен өстенлекле әһәмияткә ия проблеманы тасвирлау;

2) әлеге проблеманы хәл итү буенча тәкъдимнәрне нигезләү;

3) инициатив проектны гамәлгә ашыруның көтелгән нәтиҗәсен (көтелгән нәтиҗәләрен) тасвирлау;

4) инициатив проектны гамәлгә ашыру өчен кирәкле чыгымнарны алдан исәпләү;

5) инициатив проектны гамәлгә ашыруның планлаштырылган сроклары;

6) әлеге проектны гамәлгә ашыруда кызыксынган затларның планлаштырылган (мөмкин) финанс, мөлкәт һәм (яки) хезмәти катнашуы турында белешмәләр;

7) инициатив проекны гамәлгә ашыру күздә тотылганда, җирле бюджет акчалары күләмен күрсәтү, планлаштырылган инициатив түләүләр күләменнән тыш;

8) муниципаль берәмлек территориясенә яисә аның чикләрендә муниципаль берәмлек вәкиллекле органының норматив хокукый актында билгеләнгән тәртип нигезендә инициатив проект гамәлгә ашырылачак өлешен күрсәтү;

9) Район Советының норматив хокукый актында каралган башка мәгълүматлар.

4. Инициатив проект аны Район Башкарма комитетына керткәнче гражданнар җыенында, җыелышында яисә конференциясендә, шул исәптән территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар җыелышында яисә конференциясендә, инициатив проект турында фикер алышу, аның муниципаль берәмлек яисә аның өлеше халкы мәнфәгатьләренә туры килүен билгеләү, инициатив проектны гамәлгә ашыруның максатка ярашлылыгын билгеләү, шулай ук инициатив проектны хуплау турында гражданнарның җыены, җыелышы яисә конференциясендә каралырга тиеш. Шул ук вакытта бер җыенда, бер җыелышта яки гражданнарның бер конференциясендә берничә инициатив проект каралырга мөмкин.

Район Советының норматив хокукый акты белән шулай ук гражданнарны сораштыру, имзалар җыю юлы белән инициатив проектка ярдәм итү мәсьәләсе буенча гражданнарның фикерен ачыклау мөмкинлеге каралырга мөмкин.

Инициатив проектны Район Башкарма комитетына керткәндә, проектның инициаторлары аңа гражданнар җыены, җыелышы яисә конференциясе беркетмәсен, гражданнарны сораштыру нәтиҗәләрен һәм (яисә) Район яисә аның өлеше халкының инициатив проектка ярдәм итүен раслый торган имзалар кәгазьләрен теркиләр.

5. Инициатив проектны Район Башкарма комитетына кертү турындагы мәгълүмат инициатив проект Район Башкарма комитетына кертелгән көннән алып өч эш көне эчендә "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә районның рәсми сайтында басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш һәм әлеге статьяның 3 өлешендә күрсәтелгән белешмәләрне, шулай ук проект инициаторлары турында белешмәләрне үз эченә алырга тиеш. Бер үк вакытта гражданнар җирле администрациягә үзләренең тәкъдимнәрен һәм искәрмәләрен, аларны тәкъдим итү срогын күрсәтеп, биш эш көненнән дә ким була алмаган срокта тәкъдим итү мөмкинлеге турында хәбәр итә. Үз искәрмәләрен һәм тәкъдимнәрен уналты яшькә җиткән район халкы җибәрергә хокуклы. Район Башкарма комитетының күрсәтелгән мәгълүматны "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштыру мөмкинлеге булмаган очракта, мәгълүмат муниципаль районның рәсми сайтында урнаштырыла. Әлеге мәгълүмат авыл торак пунктында гражданнарга авыл торак пункты старостасы тарафыннан җиткерелергә мөмкин.

6. Инициатив проект аны керткәннән соң 30 көн эчендә Район Башкарма комитеты тарафыннан мәҗбүри каралырга тиеш. Инициатив проектны карау нәтиҗәләре буенча Район Башкарма комитеты түбәндәге карарларның берсен кабул итә:

1) инициатив проектны хупларга һәм җирле бюджет турындагы карарда каралган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә җирле бюджет проектын төзү һәм карау (җирле бюджет турындагы карарга үзгәрешләр кертү) тәртибе нигезендә тиешле максатларга һәм (яки) җирле бюджет турындагы карарда каралган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә эшне дәвам итәргә;

2) инициатив проектны хуплаудан баш тартырга һәм инициатив проектны хуплаудан баш тарту сәбәпләрен күрсәтеп, аны проект инициаторларына кире кайтарырга.

7. Район Башкарма комитеты түбәндәге очракларның берсендә инициатив проектны хуплаудан баш тарту турында карар кабул итә:

1) инициатив проектны кертүнең һәм аны карауның билгеләнгән тәртибе үтәлмәү;

2) инициатив проектның Россия Федерациясенең федераль законнары һәм башка норматив хокукый актлары, Россия Федерациясе субъектларының законнары һәм башка норматив хокукый актлары таләпләренә, муниципаль Район Уставына туры килмәве;

3) җирле үзидарә органнарының кирәкле вәкаләтләре һәм хокуклары булмаганлыктан, инициатив проектны гамәлгә ашыру мөмкинлеге булмау;

4) инициатив проектны гамәлгә ашыру өчен кирәкле чаралар күләмендә түләү чыганагы булып инициатив түләүләр торган җирле бюджет акчалары булмау;

5) инициатив проектта тасвирланган проблеманы нәтиҗәлерәк хәл итү мөмкинлеге булу;

6) инициатив проектны конкурс сайлавын узмаган дип тану.

8. Район Башкарма комитеты проект инициаторларына инициатив проектны бергәләп эшләп бетерергә тәкъдим итәргә хокуклы, әлеге статьяның 5 пунктының 5 пунктчасында каралган очракта, шулай ук аны башка муниципаль берәмлекнең җирле үзидарә органына яисә дәүләт органына аларның компетенциясе нигезендә тәкъдим итәргә тиеш.

9. Инициатив проектларны күрсәтү, кертү, тикшерү, карау, шулай ук аларны конкурс нигезендә сайлап алуны үткәрү тәртибе Район Советы тарафыннан билгеләнә.

10. Россия Федерациясе субъекты бюджетыннан бюджетара трансфертлар исәбеннән финанс ярдәме алу өчен чыгарыла торган инициатив проектларга карата, инициатив проектларда булырга тиешле белешмәләр составына карата таләпләр, инициатив проектларны карау тәртибе, шул исәптән аларны хуплаудан баш тарту өчен нигезләр, мондый инициатив проектларны конкурс нигезендә сайлап алу тәртибе һәм критерийлары закон һәм (яисә) Россия Федерациясе субъектының башка норматив хокукый акты нигезендә билгеләнә. Бу очракта әлеге статьяның 3, 6, 7, 8, 9, 11 һәм 12 өлешләрендәге таләпләр кулланылмый.

11. Әгәр Район Башкарма комитетына, шул исәптән эчтәлеге буенча шундый ук өстенлекле проблемаларны тасвирлап, берничә инициатив проект кертелгән булса, Район Башкарма комитеты конкурс нигезендә сайлап алу оештыра һәм бу хакта проект инициаторларына хәбәр итә.

12. Инициатив проектларны конкурс нигезендә сайлап алуны үткәрү коллегиаль органга (комиссиягә) йөкләнә, аны төзү һәм аларның эшчәнлеге Район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә. Коллегииаль органның (комиссиянең) составы Район Башкарма комитеты тарафыннан төзелә.

Шул исәптән, коллегиаль орган (комиссия) әгъзаларының гомуми санының яртысы Район Советы тәкъдимнәре нигезендә билгеләнергә тиеш. Конкурс нигезендә сайлап алу уздырганда, проект инициаторларына һәм аларның вәкилләренә коллегиаль орган (комиссия) тарафыннан инициатив проектларны карауда катнашу һәм алар буенча үз позицияләрен бәян итү мөмкинлеге тәэмин ителергә тиеш.

13. Проект инициаторлары, район территориясендә яшәүче гражданнар, гражданнар җыены, җыелышы яки конференциясе белән вәкаләтле затлар, шулай ук Россия Федерациясе законнары белән билгеләнә торган башка затлар, Россия Федерациясе законнарына каршы килми торган рәвешләрдә инициатив проектны гамәлгә ашыруны иҗтимагый контрольдә тотарга хокуклы.

14. Район Башкарма комитетының инициатив проектын карау, инициатив проектны гамәлгә ашыру барышы турында, шул исәптән акчаларны куллану турында, аны гамәлгә ашыруда кызыксынучы затларның мөлкәти һәм (яисә) хезмәти катнашуы турында мәгълүмат "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә районның рәсми сайтында бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш. Инициатив проектны гамәлгә ашыру йомгаклары турында Район Башкарма комитеты хисабы инициатив проектны гамәлгә ашыру тәмамланган көннән алып 30 календарь көн эчендә "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә районның рәсми сайтында бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш. Район Башкарма комитетының әлеге мәгълүматны "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштыру мөмкинлеге булмаган очракта, күрсәтелгән мәгълүмат муниципаль районның рәсми сайтында урнаштырыла. Күрсәтелгән мәгълүмат авыл торак пунктында гражданнарга авыл торак пункты старостасы тарафыннан җиткерелергә мөмкин.

18 статья. Территориаль иҗтимагый үзидарә

1. Территориаль иҗтимагый үзидарә дип гражданнарның яшәү урыны буенча җирлек территориясе өлешендә, федераль әһәмияттәге шәһәр эчендәге, шәһәр округы, шәһәр эчендәге район, шулай ук авылара территориядә урнашкан торак пунктларда (яисә аларның территорияләре өлешендә) җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча үз инициативаларын мөстәкыйль һәм үз җаваплылыгы астына алуы аңлашыла.

Территориаль иҗтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре әлеге территориядә яшәүче халык тәкъдиме буенча, җирлекнең вәкиллекле органы, федераль әһәмияттәге шәһәр эчендәге территория, шәһәр округы, шәһәр эчендәге район, шулай ук авылара территориядә урнашкан торак пунктларда

(яисә алар территориясе өлешендә) - муниципаль районның вәкиллекле органы тарафыннан билгеләнә.

2. Территориаль иҗтимагый үзидарә турыдан-туры халык тарафыннан гражданнар җыелышлары һәм конференцияләре үткәрү юлы белән, шулай ук территориаль иҗтимагый үзидарә органнары төзү юлы белән гамәлгә ашырыла.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарә гражданнар яшәешенең түбәндәге территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырыла ала: күпфатирлы торак йорт подъезды; күпфатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак микрорайон; авыл җирлеге булмаган авыл торак пункты; гражданнарның башка яшәү территорияләре.

4. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары әлеге территориядә яшәүче гражданнарның җыелышларында яки конференцияләрендә сайлана.

5. Территориаль иҗтимагый үзидарә территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү мизгеленнән гамәлгә куелган тиешле җирлекләрнең, федераль әһәмияттәге шәһәр эчендәге, шәһәр округы, шәһәр эчендәге район, муниципаль районның җирле үзидарә органы булып санала. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү тәртибе муниципаль берәмлек уставы һәм (яисә) муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органының норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

Территориаль иҗтимагый үзидарә аның Уставы нигезендә юридик зат була ала һәм коммерциячел булмаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

6. Территориаль иҗтимагый үзидарә оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар җыелышы, әгәр анда уналтынчы яшькә җиткән тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өлеше катнашса, хокуклы дип санала.

Территориаль иҗтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, әгәр анда уналтынчы яшькә җиткән тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән икесе катнашса, хокуклы дип санала.

7. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыручы гражданнар җыелышының, конференцияләренең аерым вәкаләтләре:

1) территориаль иҗтимагый үзидарә органнары структурасын билгеләү;

2) территориаль иҗтимагый үзидарә уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү;

3) территориаль иҗтимагый үзидарә органнарын сайлау;

4) территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлегенең төп юнәлешләрен билгеләү;

5) территориаль иҗтимагый үзидарәнең керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау;

6) территориаль иҗтимагый үзидарә органнары эшчәнлеге турындагы хисапларны карау һәм раслау;

7) инициативалы проектны тикшерү һәм аны хуплау мәсьәләсе буенча карар кабул итү.

8. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары:

1) әлеге территориядә яшәүче халык мәнфәгатьләреннән чыгып эш итә;

2) гражданнар җыелышларында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтәлешен тәэмин итә;

3) территорияне төзекләндерү буенча хуҗалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтыяҗларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән башка хуҗалык эшчәнлеген, күрсәтелгән гражданнар акчалары исәбеннән дә, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары һәм җирле үзидарә органнары арасындагы шартнамә нигезендә дә, җирле бюджет акчаларыннан файдаланып, башка хуҗалык эшчәнлеген гамәлгә ашыра алалар;

4) әлеге актларны кабул итү компетенциясенә кертелгән органнар һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәҗбүри каралырга тиешле муниципаль хокукый актлар проектларын җирле үзидарә органнарына кертергә хокуклы.

8.1. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары инициатив проектны проект инициаторлары сыйфатында тәкъдим итә алалар.

9. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставында билгеләнә:

1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;

2) территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлегенең максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнәлешләре;

3) территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының вәкаләтләрен формалаштыру, туктату, аларның хокуклары һәм бурычлары, вәкаләтләре вакыты;

4) карарлар кабул итү тәртибе;

5) мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мөлкәттән һәм финанс чараларыннан файдалану тәртибе;

6) территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.

10. Җирле үзидарә органнары тарафыннан территориаль иҗтимагый үзидарә уставына өстәмә таләпләр билгеләнми.

11. Территориаль иҗтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, җирле бюджеттан кирәкле акчалар бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе муниципаль берәмлек уставы һәм (яисә) муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органының норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

19 статья. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә кую тәртибе

Территориаль иҗтимагый үзидарә оештыру максатларында, районда яшәүчеләр җирле үзидарә органнары инициативасы белән территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы проектын эшләүне һәм территориядә яшәүче гражданнар җыелышларын оештыруны гамәлгә ашыручы инициатив төркем оештыра, аның чикләрендә әлеге территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотыла.

2. Гражданнар җыелышы район территориясендә территориаль иҗтимагый үзидарә оештыру турында карар кабул итә, аның уставын кабул итә, шулай ук территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү белән бәйле мәсьәләләр буенча район Советында гражданнар җыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле вәкилне (вәкилләрен) билгели.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарә Район Советы тарафыннан территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәгән вакыттан гамәлгә куелган дип санала.

20 статья. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү тәртибе

1. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү өчен гражданнар җыелышының вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләре) Район Башлыгына түбәндәгеләрне тапшыра:

1) территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында гражданнар җыелышының барлык вәкаләтле вәкилләре тарафыннан имзаланган гариза;

2) фамилиясен, исемен, атасының исемен, туу датасын, паспортының яисә граждан паспортын алмаштыручы документының сериясен, номерын һәм бирелү датасын, вәкаләтле вәкилләрнең һәркайсының яшәү урыны адресын күрсәтеп,

территориаль иҗтимагый үзидарә төзү турында карар кабул ителгән гражданнар җыелышы беркетмәсе;

3) территориаль иҗтимагый үзидарә уставының ике нөсхәсе.

2. Әлеге статьяның 1 пунктында билгеләнгән документлардан тыш, башка документларны тапшыруны таләп итү рөхсәт ителми.

Вәкаләтле вәкилгә, исемлекне һәм аларны алу датасын күрсәтеп, документларны кабул итү турында расписка бирелә.

3. Район Башлыгы территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турындагы документлар кергән көннән соң ике атна эчендә уставны теркәү турында яки аны теркәүдән баш тарту турында карар проектын алдан карау һәм әзерләүне оештыра.

4. Гражданнар җыелышының вәкаләтле вәкилләре территориаль иҗтимагый үзидарә уставын алдан караганда һәм Район Советы утырышында тавыш бирү хокукы белән катнашырга хокуклы.

5. Район Советы территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында яисә аны теркәүдән баш тарту турында әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән документларны алганнан соң 30 көн эчендә Район Башлыгы тарафыннан кабул ителә. Уставны теркәүдән баш тарту дәлилләнгән булырга тиеш.

6. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту өчен нигез булып территориаль иҗтимагый үзидарә уставы нормаларының Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына, Җирлек Уставына, башка муниципаль хокукый актларга каршы килүе тора.

7. Территориаль иҗтимагый үзидарә төзүнең максатка ярашсызлыгы мотивлары буенча территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту рөхсәт ителми.

8. Район Советы тарафыннан кабул ителгән территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсе буенча дәлилләнгән карар өч көн эчендә рәсми рәвештә гражданнар җыелышының вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләре) игътибарына язма рәвештә җиткерелергә тиеш.

9. Район Советы территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында карар кабул иткән очракта, уставның бер нөсхәсе, теркәлү турында тамга куеп, гражданнар җыенының вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, икенче нөсхәсе Район Советында саклана.

10. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставына кертелә торган үзгәрешләр Район Советы тарафыннан әлеге статьяда билгеләнгән тәртиптә теркәлергә тиеш. Күрсәтелгән үзгәрешләр аларны теркәгән көннән үз көченә керә.

21 статья. Гавами тыңлаулар, җәмәгать фикер алышулары

1. Җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль норматив хокукый актлар проектларын район халкы катнашында тикшерү өчен Район Советы, Район башлыгы тарафыннан гавами тыңлаулар үткәрелергә мөмкин.

2. Гавами тыңлаулар халык, муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы, муниципаль берәмлек башлыгы яисә контракт нигезендә үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы җирле администрация башлыгы инициативасы буенча үткәрелә.

Халык яисә муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы инициативасы буенча үткәрелә торган гавами тыңлаулар муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы, ә муниципаль берәмлек башлыгы яисә җирле администрация башлыгы инициативасы белән үткәрелә торганы - муниципаль берәмлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

3. Гавми тыңлауларга чыгарылырга тиеш:

1) Район Уставы проекты, шулай ук әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, Уставка үзгәрешләр бары тик Уставта беркетелгән җирле әһәмияттәге мәсьәләләр һәм аларны хәл итү буенча вәкаләтләрне Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар белән тәңгәлләштерү максатларында гына кертелә торган очраклардан тыш;

2)Район бюджеты проекты һәм аның үтәлеше турында хисап;

3) Районның социаль-икътисадый үсеше стратегиясе проекты;

4) Районны үзгәртеп кору мәсьәләләре.

4. Гавами тыңлаулар үткәрү турындагы карар, әгәр законда башкасы каралмаган булса, тиешле орган яисә районның вазыйфаи заты тарафыннан муниципаль норматив хокукый акт проектын карау көненә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. Гавами тыңлаулар уздыру турында гавами тыңлаулар уздыру вакыты һәм урыны күрсәтелгән карар һәм тиешле муниципаль норматив хокукый акт проекты, әгәр гамәлдәге законнарда башкасы каралмаган булса, гавами тыңлаулар уздырыласы көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча, бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

6. Гавами тыңлаулар үткәрү турында карар басылып чыккан көннән алып һәм аларны уздыру көненә кадәр район халкы Район Башлыгына гавами тыңлауларга чыгарыла торган мәсьәлә буенча язма тәкъдимнәр һәм искәрмәләр, шул исәптән муниципаль норматив хокукый акт проектына төзәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр җибәрергә хокуклы. Район Башлыгы кергән тәкъдимнәрне һәм искәрмәләрне гомумиләштерүне оештыра. Күрсәтелгән тәкъдимнәр һәм искәрмәләр гавами тыңлауларда катнашучыларга җиткерелә.

7. Гавами тыңлаулар, гамәлдәге законнарда башкасы каралмаган булса, муниципаль норматив хокукый акт проектын карау көненә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча үткәрелә. Гавами тыңлаулар белгечләр, экспертлар, кызыксынган затлар чакыруы белән үткәрелә, гавами тыңлауларда районның һәр кешесе катнаша ала.

8. Гавами тыңлаулар үткәрү нәтиҗәләре буенча җирле үзидарә органнары һәм районның вазыйфаи затлары тарафыннан алар компетенциясенә муниципаль норматив хокукый акт проектын ачык тыңлауларга кабул итү кертелгән мәҗбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә.

9. Гавами тыңлауларның нәтиҗәләре, кабул ителгән карарларның дәлилләнгән нигезләрен дә кертеп, гавами тыңлаулар уздырганнан соң 5 көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

10. Әлеге статьяның 3 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләр буенча гавами тыңлаулар оештыру һәм үткәрү тәртибе Арча район Советы карары белән билгеләнә.

11. Әлеге статьяда күрсәтелгән сроклар гамәлдә булган законнар белән гавами тыңлаулар өчен каралган башка сроклар билгеләнмәгән очракта кулланыла.

12. Генераль планнар проектлары, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре проектлары, территорияне планлаштыру проектлары, территорияләрне межалау проектлары, территорияләрне төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, күрсәтелгән расланган документларның берсенә үзгәрешләр кертүне күздә тоткан проектлар, җир кишәрлеген яки капиталь төзелеш объектын шартлы рәвештә рөхсәт ителгән файдалануга рөхсәт бирү турындагы карарлар проектлары, капиталь төзелеш объектларын рөхсәт ителгән төзелешнең, үзгәртеп коруның чик параметрларыннан читкә чыгуга рөхсәт бирү турындагы карарлар проектлары буенча, җир кишәрлекләреннән һәм капиталь төзелеш объектларыннан файдалануның бер төрен башка төргә үзгәртәне рөхсәт итү мәсьәләләре буенча, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре расланмаган очракта, җәмәгать фикер алышулары яисә гавами тыңлаулар үткәрелә, аларны

оештыру һәм үткәрү тәртибе шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы закон нигезләмәләрен исәпкә алып, Район Советы карары белән билгеләнә.

22 статья. Гражданнар җыелышы

1. Җирле әһәмияттәге мәсьәләләр турында фикер алышу, җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары эшчәнлеге турында халыкка мәгълүмат бирү, Җирлек территориясе өлешендә территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру өчен гражданнар җыелышлары үткәрелергә мөмкин. Гражданнар җыелышы микрорайоннар, торак массивлар, кварталлар, урамнар, торак йортлар буенча чакырыла.

2. Гражданнар җыелышы халык инициативасы, Район Советы, Район Башлыгы инициативасы буенча, шулай ук территориаль иҗтимагый үзидарә уставында каралган очракларда үткәрелә.

3. Район Советы яисә Район Башлыгы инициативасы белән уздырыла торган гражданнар җыелышы Район Советы яисә Район Башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар җыелышы территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының, әлеге территориядә яшәүче һәм җыелышта катнашырга хокуклы халык санының кимендә 10 процентын тәшкил иткән гражданнар төркеме, әлеге территорияләрдә урнашкан предприятие, учреждение, оешма җитәкчеләренең язма тәкъдиме буенча Район Советы тарафыннан билгеләнә.

Гражданнар җыелышын үткәрү турындагы тәкъдимдә аны карауга чыгарыла торган мәсьәләләр исемлеге, җыелышны уздыру вакыты һәм урыны күрсәтелергә тиеш. Тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, әгәр җыелышны үткәрү инициативасы белән гражданнар төркеме мөрәҗәгать итсә - әлеге гражданнарның һәркайсының фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган көнен, яшәү урыны адресын күрсәтеп имзалана.

Район Советы үзенең алдагы утырышында гражданнар җыелышын үткәрү турында кертелгән тәкъдимне карый.

Район Советы гражданнар җыелышын үткәрүдән аның максатка ярашсызлыгы мотивлары буенча баш тартырга хокуклы түгел.

5. Гражданнар җыелышын территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында билгеләү һәм үткәрү тәртибе территориаль иҗтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

Гражданнар җыелышында инициатив проектларны кертү һәм аларны карау мәсьәләләре буенча әлеге территориядә яшәүче уналтынчы яшькә җиткән затлар катнашырга хокуклы. Инициатив проектларны кертү мәсьәләләрен карау һәм тикшерү максатларында гражданнар җыелышын билгеләү һәм үткәрү тәртибе Советның норматив хокукый акты белән билгеләнә.

6. Гражданнар җыелышын үткәрү вакыты һәм урыны турында һәм фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында әлеге территориядә яшәүчеләргә җыелыш уздырыласы көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча массакүләм мәгълүмат чараларыннан, почта аша, һәр фатир буенча йөреп, белдерүләр элеп һәм башка мөмкин булган чаралар кулланып хәбәр ителә. Гражданнар җыелышын әзерләүне һәм уздыруны Район Башкарма комитеты тәэмин итә.

7. Җыелышлар эшендә әлеге территориядә яшәүче сайлау хокукына ия гражданнар катнашырга хокуклы. Җыелышта катнашырга хокукы булган гражданнарның гомуми саны муниципаль сайлаулар уздырганда файдаланыла торган Россия Федерациясе чикләрендә булу урыны һәм яшәү урыны буенча Россия Федерациясе гражданнарын теркәүне исәпкә алу күрсәткечләре нигезендә билгеләнә.

Җыелышта катнашырга хокуклы гражданнар санының кимендә өчтән бере катнашса, гражданнар җыелышы хокуклы дип санала.

Җыелыш карарлары җыелышта катнашкан гражданнарның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

8. Гражданнар җыелышы җирле үзидарә органнарына һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затларына мөрәҗәгать кабул итәргә, шулай ук җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданнар җыелышы исеменнән эш итәргә вәкаләтле затларны сайларга мөмкин.

9. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча үткәрелә торган гражданнар җыелышы үз компетенциясенә территориаль иҗтимагый үзидарә уставы белән кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.

10. Гражданнар җыелышы тарафыннан кабул ителгән мөрәҗәгатьләр мөрәҗәгатьләрдә булган мәсьәләләрне хәл итү компетенцияләрендә булган җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан язмача җавап җибәрү белән мәҗбүри каралырга тиеш.

11. Гражданнар җыелышын билгеләү һәм уздыру тәртибе, шулай ук гражданнар җыелышының вәкаләтләре федераль закон, әлеге Устав һәм Җирлек

Советының норматив хокукый акты, территориаль иҗтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

12. Гражданнар җыелышы йомгаклары аны уздырганнан соң бер ай эчендә рәсми басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

23 статья. Гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы)

1. Гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм җирлектәге барлык халыкның фикерен ачыклау кирәк булган очракта уздырыла. Җирлекнең тиешле территориаль өлешләрендә яшәүчеләр арасыннан гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) гражданнар җыелышын чакыру авыр булганда үткәрелә.

2. Гражданнар конференциясен (делегатлар җыелышларын) билгеләү һәм үткәрү, делегатлар сайлау тәртибе әлеге Устав һәм (яки) Район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

3. Гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) гражданнар җыелышының вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

4. Гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) халык, Район Советы, Район башлыгы инициативасы белән үткәрелә. Район Советы яки Район Башлыгы инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) Район Советы яисә Район Башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) Район Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы), әгәр анда сайланган делегатларның яртысыннан артыгы катнашса, хокуклы дип санала. Конференция карарлары (делегатлар җыелышлары) конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

5. Гражданнар конференциясен (делегатлар җыелышларын) билгеләү һәм үткәрү, делегатларны сайлау тәртибе әлеге Устав һәм Район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

Территориаль иҗтимагый үзидарә оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, әгәр анда уналтынчы яшькә җиткән тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өлешен тәшкил иткән гражданнар җыеннарында сайланган делегатларның кимендә өчтән ике өлеше катнашса, хокуклы дип санала.

6. Гражданнар (делегатлар җыелышлары) конференциясе нәтиҗәләре рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

24 статья. Гражданнарны сораштыру

1. Гражданнарны сораштыру җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары, шулай ук дәүләт хакимияте органнары карарлар кабул иткәндә халык фикерен ачыклау һәм исәпкә алу өчен районның бөтен территориясендә яисә бер өлешендә үткәрелә.

Сораштыру нәтиҗәләре киңәш итү характерында.

2. Гражданнарны сораштыруда сайлау хокукына ия район халкы катнашырга хокуклы. Гражданнарның инициатив проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителгән инициатив проектка ярдәм итү турындагы фикерен ачыклау мәсьәләсе буенча сораштыруда уналты яшькә җиткән район яисә аның өлеше халкы катнашырга хокуклы.

3. Гражданнарны сораштыру түбәндәгеләр инициативасы белән уздырыла:

1) Район Советы яисә Район Башлыгы инициативасы - җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча;

2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары – район җирләренең максатчан билгеләнешен республика һәм төбәкара әһәмияттәге объектлар өчен үзгәртү турында карар кабул иткәндә, гражданнарның фикерен исәпкә алу өчен.

3) инициатив проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителә торган муниципаль берәмлектә яисә аның өлешендә уналты яшькә җиткән яшәүчеләр - әлеге инициатив проектка ярдәм итү турында гражданнарның фикерен ачыклау өчен.

4. Гражданнарны сораштыру билгеләү һәм уздыру тәртибе Татарстан Республикасы законы нигезендә Район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

5. Гражданнарны сораштыру билгеләү турындагы карар Район Советы тарафыннан кабул ителә. Гражданнарны сораштыру үткәрү өчен "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә районның рәсми сайты кулланылырга мөмкин. Гражданнарны сораштыру билгеләү турында Район Советының норматив хокукый актында түбәндәгеләр билгеләнә:

1) сораштыруны уздыру датасы һәм сроклары;

2) сораштыру уздырганда тәкъдим ителә торган (тәкъдим ителә торган) сорауны (сорауларны) әзерләү;

3) сораштыру үткәрү методикасы;

4) сораштыру кәгазенең формасы;

5) сораштыруда катнашучы җирлек халкының иң аз саны.

6) "Интернет"мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә муниципаль берәмлекнең рәсми сайтыннан файдаланып, гражданнарны сораштыру уздырган очракта, сораштыруда катнашучыларны идентификацияләү тәртибе.

6. Район халкына гражданнарны сораштыру үткәрү турында хәбәр аны үткәрнәнче кимендә 10 көн кала белдерелә.

7. Гражданнарны сораштыру әзерләүгә һәм уздыруга бәйле чараларны финанслау түбәндәгечә гамәлгә ашырыла:

1) Район бюджеты акчалары исәбеннән- сораштыруны районның җирле үзидарә органнары яки муниципаль берәмлек халкы инициативасы буенча үткәргәндә;

2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән - сораштыруны Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча үткәргәндә.

8. Сораштыру нәтиҗәләре аны уздырганнан соң бер ай эчендә басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш. Районда яшәүче теләсә кайсы кеше сораштыру нәтиҗәләре белән танышырга хокуклы. Җирле үзидарә органнары тарафыннан тиешле карарлар кабул ителгәндә сораштыру нәтиҗәләре исәпкә алынырга тиеш.

25 статья. Гражданнарның җирле үзидарә органнарына мөрәҗәгатьләре

1. Гражданнар җирлекнең җирле үзидарә органнарына шәхсән һәм күмәк мөрәҗәгать итәргә хокуклы.

2. Гражданнарның мөрәҗәгатьләре "Россия Федерациясе гражданнары мөрәҗәгатьләрен карау тәртибе турында" 2006 елның 02 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль закон, "Татарстан Республикасында гражданнар мөрәҗәгатьләре турында" 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда каралырга тиеш.

3. Гражданнарның мөрәҗәгатьләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган өчен җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә җаваплы.

26 статья. Муниципаль сайлаулар

1. Муниципаль сайлаулар, гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә яшерен тавыш биреп, җирле үзидарә органнары депутатларын сайлау максатларында уздырыла.

2. Муниципаль сайлаулар муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы тарафыннан муниципаль берәмлек уставында каралган срокларда билгеләнә. Федераль законда билгеләнгән очракларда, муниципаль сайлаулар муниципаль берәмлекнең тиешле сайлау комиссиясе яисә суд тарафыннан билгеләнә.

3. Муниципаль сайлауларны үткәргәндә гражданнарның сайлау хокуклары гарантияләре, муниципаль сайлаулар нәтиҗәләрен билгеләү, әзерләү, үткәрү һәм аларның нәтиҗәләрен билгеләү тәртибе Федераль закон һәм Россия Федерациясе субъектлары законнары белән билгеләнә.

4. Россия Федерациясе субъекты законы белән муниципаль берәмлектә сайлаучылар санына, муниципаль берәмлек төренә һәм башка шартларга карап, муниципаль берәмлекләрдә сайлау системаларының төрләрен куллану шартлары билгеләнергә мөмкин.

5. Халык саны 3000 кешедән ким булган җирлекләрнең вәкиллекле органнарына, шулай ук 15 депутаттан ким булган җирлекләрнең вәкиллекле органнарына депутатлар сайлау бермандатлы һәм (яки) күпмандатлы сайлау округлары буенча үткәрелә.

6. Сайлаулар турындагы законнар нигезендә муниципаль районның вәкиллекле органына сайланучы депутат мандатларының яртысыннан ким булмаган өлеше сәяси партияләр (аларның төбәк бүлекчәләре яки башка структур бүлекчәләре) күрсәткән кандидатлар исемлекләре арасында, кандидатлар исемлегенең һәрберсеннән алынган сайлаучыларның тавышларына пропорциональ рәвештә бүленә.

7. Сайлаулар турындагы законнар нигезендә муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органына сайланган депутат мандатларының бер өлеше сәяси партияләр (аларның төбәк бүлекчәләре яки башка структур бүлекчәләре) күрсәткән кандидатлар исемлекләре арасында бүленсә, кандидатлар исемлекләренең һәркайсында алынган тавышлар санына пропорциональ рәвештә, кандидатларның күрсәтелгән исемлекләре арасында 10 депутат мандаты бүленергә тиеш.

8. Муниципаль сайлаулар нәтиҗәләре рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

27 статья. Район халкы тарафыннан җирле үзидарәне гамәлгә ашыру һәм аны гамәлгә ашыруда турыдан-туры катнашуның башка формалары

1. Әлеге Уставта каралган халык тарафыннан җирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы формалары белән беррәттән, гражданнар җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка рәвешләрдә катнашырга хокуклы.

2. Районда яшәүчеләрнең җирле үзидарәдә турыдан-туры катнашуы һәм халыкның җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклелек принципларына нигезләнә.

Җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары халыкка җирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыруда һәм халыкның җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуында ярдәм итәргә тиеш.

III бүлек. Район Советы

28 статья. Район Советы – районның җирле үзидарәсенең вәкиллекле органы

1. Район Советы район җирле үзидарәсенең даими эшләүче коллегиаль вәкиллекле органы булып тора.

2. Район Советының рәсми исеме - "Арча район Советы".

3. Район Советының вәкаләтләре вакыты-5 ел.

4. Район Советы район халкына хисап тота һәм аның контролендә.

5. Район Советының мөһере, герб сурәте ясалган, үз исеме язылган бланклары бар.

6. Район Советы эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары район бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

29 статья. Район Советы составы

1. Район Советы 34 депутаттан тора.

2. Район Советы аның составына билгеләнгән санынынан кимендә өчтән ике депутат сайланганда хокуклы була.

30 статья. Район Советы депутатларын сайлау тәртибе

1. Район Советы составына район составына керүче җирлекләр башлыклары һәм әлеге җирлекләрнең вәкиллекле органнары тарафыннан үз составыннан халык санына бәйсез рәвештә вәкиллекнең тигез нормасы буенча һәр җирлектән бер вәкил санында сайланган депутатлар керә.

2. Җирлекнең вәкиллекле органы депутатлары арасыннан сайланган Район Советы депутаты әлеге җирлекнең вәкиллекле органының вәкаләтле составында яңа чакырылыш беренче утырышыннан соң бер айдан да соңга калмыйча сайланырга тиеш, шул исәптән, әлеге органның алдагы чакырылыш вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта да.

3. Җирлекнең вәкиллекле органы депутатлары арасыннан район Советы депутатын сайлау яшерен тавыш бирү юлы белән башкарыла һәм күрсәтелгән орган карары белән рәсмиләштерелә.

4. Җирлек башлыгын һәм җирлекнең вәкиллекле органы депутатын Район Советы депутаты итеп сайлау турында җирлекнең вәкиллекле органы карары өч көн эчендә Район Советына җибәрелә.

31 статья. Район Советы депутаты статусы

1. Район Советы депутаты вәкаләтләре ул җирлек башлыгы яки җирлекнең вәкиллекле органы депутатлары арасыннан район Советы депутаты итеп сайланганнан соң башлана һәм яңа чакырылыш Район Советы эшли башлаган көннән туктатыла.

2. Район Советы депутаты депутат эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт һәм эш вазыйфаларын башкару белән бергә алып бара, әлеге Уставта билгеләнгән очраклардан тыш.

Район Советы депутатына үз вәкаләтләрен даими рәвештә гамәлгә ашыру өчен аена алты эш көненнән дә ким булмаган вакытка эш урынын (вазыйфаларын) саклап калу гарантияләнә.

3. Район Советы депутаты "Коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны һәм бурычларны үтәргә тиеш.

4. Район Советы депутатына законнар, әлеге Устав, Район Советы карарлары нигезендә үз вәкаләтләрен каршылыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тәэмин ителә.

5. Район Советы депутаты район Советы тарафыннан расланган әдәп кагыйдәләрен үтәргә бурычлы. Алар депутатның түбәндәге йөкләмәләрен үз эченә алырга тиеш:

1) шәхсән яисә якын туганнарына кагылышлы мәсьәләләрне хәл иткәндә, депутат статусын башка җирле үзидарә органнары, оешмалар, вазыйфаи затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданнар эшчәнлегенә йогынты ясау өчен кулланмаска;

2) депутат бурычларын объектив башкаруда шик уятырга мөмкин булган тәртиптән тыелырга, шулай ук үз абруена яки Совет абруена зыян китерә торган низаглы хәлләр тудырмаска;

3) мәнфәгатьләр каршылыгы туганда - шәхси кызыксыну депутат вазыйфаларының объектив башкарылуына тәэсир иткән яки йогынты ясый ала торган хәл - бу хакта Район Советына хәбәр итәргә һәм аның әлеге мәнфәгатьләр каршылыгынн булдырмауга яки җайга салуга юнәлтелгән карарын үтәргә;

6. Үз вәкаләтләрен даими нигездә башкаручы Район Советы депутаты хокуклы түгел:

1) эшмәкәрлек эшчәнлеге белән шәхсән яки ышанычлы затлар аша шөгыльләнергә;

2) түбәндәге очраклардан тыш, коммерциячел яки коммерциячел булмаган оешма белән идарә итүдә катнашырга:

а) сәяси партия, һөнәр берлеге органы, шул исәптән җирле үзидарә органында, муниципаль берәмлекнең сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайлау органы тарафыннан түләүсез идарәдә катнашу, башка иҗтимагый оешманың, торак, торак төзелеше, гараж кооперативларының, күчемсез милек милекчеләре ширкәтенең гомуми җыелышында (конференция) катнашу;

б) Россия Федерациясе субъекты законында билгеләнгән тәртиптә Россия Федерациясе субъектының югары вазыйфаи затына (Россия Федерациясе субъекты дәүләт хакимиятенең югары башкарма органы җитәкчесенә) алдан хәбәрнамә җибәрү юлы белән коммерциячел булмаган оешма белән идарә итүдә түләүсез нигездә катнашу (сәяси партия, һөнәри берлек органы, шул исәптән җирле үзидарә органында, муниципаль берәмлекнең сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайлау органы тарафыннан, башка иҗтимагый оешманың, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларының гомуми җыелышында (конференция) катнашудан тыш;

в) Россия Федерациясе субъектының муниципаль берәмлекләре советында, башка муниципаль берәмлекләр берләшмәләрендә, шулай ук аларның идарә органнарында муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә чагылдыру;

г) муниципаль берәмлек исеменнән оешманы гамәлгә куючы вәкаләтләрен гамәлгә ашыру тәртибен яисә муниципаль милектә булган акцияләр (устав капиталында өлешләр) белән идарә итү тәртибен билгеләүче муниципаль хокукый актлар нигезендә гамәлгә куючысы (акционер, катнашучы) муниципаль берәмлек булган оешманың ревизия комиссиясендә һәм идарә органында муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә чагылдыру;

д) федераль законнарда каралган башка очраклар;

3) башка түләүле эшчәнлек белән шөгыльләнергә, мөгаллимлек, фәнни һәм башка иҗади эшчәнлектән тыш. Шул ук вакытта мөгаллимлек, фәнни һәм башка иҗади эшчәнлек бары тик чит ил дәүләтләре, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданнары һәм гражданлыгы булмаган затлар акчалары хисабына гына финанслана алмый, әгәр Россия Федерациясенең халыкара килешүендә яки Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса;

4) Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, Попечительлек яки Күзәтчелек советлары, Россия Федерациясе территориясендә эшләүче чит ил коммерциячел булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмалар һәм аларның структур бүлекчәләре составына керү;

5) "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" Федераль законның 40 статьясындагы 7 өлешенең 2 пунктындагы "б" пунктчасында һәм "Коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль законның 12.1 статьясындагы 3.5 статьясының 2 өлешенең 2 пунктында каралган очракларда, муниципаль вазыйфаны биләп торучы һәм үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыручы зат, коммерциячел булмаган оешмалар белән "Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында" 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 2 нче кушымтасы нигезендәге форма буенча Татарстан Республикасы Президентына алдан хәбәрнамә җибәрү юлы белән, идарәдә түләүсез нигездә катнашырга хокуклы.

6.1. Коррупциягә каршы тору турында Россия Федерациясе законнары нигезендә депутат, җирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты тарафыннан тапшырыла торган керемнәр, чыгымнар, милек һәм милек характерындагы йөкләмәләр турында белешмәләрнең

дөреслеген һәм тулылыгын тикшерү Россия Федерациясе субъектының югары вазыйфаи заты (Россия Федерациясе субъекты дәүләт хакимиятенең югары башкарма органы җитәкчесе) карары буенча Россия Федерациясе субъекты законында билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

6.2 «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 40 статьясындагы 7.2 өлеше нигезендә үткәрелгән тикшерү нәтиҗәсендә "Коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль законда, "Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында" 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль законда, "Аерым категория затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм аларны саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) алардан файдалануны тыю турында" 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны, бурычларны үтәмәү фактлары ачыкланган очракта, Россия Федерациясе субъектының югары вазыйфаи заты (Россия Федерациясе субъекты дәүләт хакимиятенең югары башкарма органы җитәкчесе) әлеге затларга карата депутат вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату яисә бүтән җаваплылык чарасын куллану турында тиешле карар кабул итәргә вәкаләтле җирле үзидарә органына яисә судка гариза белән мөрәҗәгать итә.

6.2.1. Үз керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында дөрес һәм тулы булмаган белешмәләр биргән депутатка, җирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затына, әгәр дә бу мәгълүматларны бозып күрсәтү мөһим түгел икән, түбәндәге җаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин:

1) кисәтү;

2) депутатны муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органында, җирле үзидарәнең сайланулы органындагы вазыйфадан аның вәкаләтләре срогы тәмамланганчы муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органында, җирле үзидарәнең сайланулы органында вазыйфа биләүдән азат итү;

3) вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыру хокукыннан мәхрүм итеп, даими нигездә вәкаләтләрне гамәлгә ашырудан азат итү;

4) вәкаләтләре срогы тәмамланганчы муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органында, җирле үзидарәнең сайланулы органында вазыйфа биләүне тыю;

5) вәкаләтләр срогы тәмамланганчы даими нигездә вәкаләтләрен үтәүне тыю;

6.2.2. Депутатка, җирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасына, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затына «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 40 статьясындагы 7_3-1 өлешендә күрсәтелгән җаваплылык чараларын куллану турында карар кабул итү тәртибе Россия Федерациясе субъекты законы нигезендә муниципаль хокукый акт белән билгеләнә.

6.3. Муниципаль вазыйфаларны биләүче затларның керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләр "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә җирле үзидарә органнарының рәсми сайтларында урнаштырыла һәм (яки) муниципаль хокукый актлар белән билгеләнә торган тәртиптә массакүләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгару өчен бирелә.

7. Район Советы депутатының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылу очраклары:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкага китү;

3) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылу;

4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яисә вафат булган дип игълан ителү;

5) судның гаепләү карарының үз көченә керүе;

6) Россия Федерациясеннән читкә даими яшәү урынына чыгу;

7) Россия Федерациясе гражданлыгы тукталу, чаның нигезендә чит ил гражданлыгы булган Россия Федерациясе гражданы җирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы булмаган чит ил дәүләте территориясендә Россия Федерациясе гражданының даими яшәү хокукын раслаган Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә катнашучы ит ил гражданлыгы тукталу;

8) Район составына керүче җирлекләрнең тиешле вәкиллекле органы депутаты буларак сайлаучылар тарафыннан чакыртып алу;

9) Район Советы вәкаләтләре вакытыннан алда тукталу яисә аның җирлек башлыгы яисә җирлекнең тиешле вәкиллекле органы депутаты буларак, вәкаләтләре вакытыннан алда тукталу;

10) хәрби хезмәткә чакырылу яки аны алыштыручы альтернатив граждан хезмәтенә җибәрелү;

11) федераль законнарда билгеләнгән башка очракларда.

8. "Коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль законда, "Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында" 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль законда, "Аерым категория затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм аларны саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) алардан файдалануны тыю турында" 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны, бурычларны үтәмәгән очракта депутат вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла.

9. Тиешле җирлекнең вәкиллекле органы депутатлары арасыннан район Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, әлеге орган бер ай эчендә район Советы составына башка депутатны сайларга тиеш.

10. Муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы карары вәкаләтләрне вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көннән 30 көннән дә соңга калмыйча кабул ителә, әгәр бу нигез муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы сессияләре арасында барлыкка килсә - мондый нигез барлыкка килгән көннән өч айдан да соңга калмыйча кабул ителә.

11. Россия Федерациясе субъектының югары вазыйфаи заты (Россия Федерациясе субъекты дәүләт хакимиятенең югары башкарма органы җитәкчесе) муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында гариза белән мөрәҗәгать иткән очракта, вәкаләтләрне вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килү көне булып әлеге гариза муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органына кергән көн тора.

12. Әлеге Федераль законның 35 статьясындагы 4 өлешенең 1 пункты нигезендә муниципаль район составына керүче җирлекләр башлыкларыннан торган һәм күрсәтелгән җирлекләрнең вәкиллекле органнары депутатларыннан торган муниципаль районның вәкиллекле органы депутаты вәкаләтләре муниципаль район составына керүче җирлек башлыгы вазыйфасына кергән көннән яисә әлеге җирлекнең вәкиллекле органы депутаты итеп сайланган көннән башлана һәм яңа

сайланган җирлек башлыгы вазыйфасына кергән көннән яисә әлеге җирлектән сайланган депутатны муниципаль районның вәкиллекле органы составына чираттагы сайлау турындагы карар үз көченә кергән көннән туктатыла.

32 статья. Район Советы депутатының район халкы белән үзара мөнәсәбәтләре

1. Район Советы депутаты район халкы, шулай ук район территориясендә урнашкан предприятие, оешма, дәүләт һәм башка органнар коллективлары белән элемтәдә тора.

2. Район Советы депутаты җирлек халкы алдында хисап тота, аның вәкиле булып тора, үз эше турында даими рәвештә Район Советы эше турында хәбәр итә, шулай ук халыкны кабул итә.

3. Район Советы депутаты район халкының законлы хокукларын, ирекләрен һәм мәнфәгатьләрен тәэмин итү буенча законнарда каралган чаралар күрергә, шул исәптән алардан кергән тәкъдимнәрне, гаризаларны, шикаятьләрне карарга, аларда булган мәсьәләләрне дөрес һәм үз вакытында хәл итәргә бурычлы.

4. Депутатның сайлаучылар белән очрашулары махсус билгеләнгән урыннарда, шулай ук ишегалды территорияләрендә, аларны үткәрү тормыш белән тәэмин итү, транспорт яки социаль инфраструктура, элемтә объектларының функцияләвен бозу, җәяүлеләрнең һәм (яки) транспорт чараларының хәрәкәтенә комачаулык тудырмау яки гражданнарның торак урыннарына яки транспорт яки социаль инфраструктура объектларына керүенә юл куймау шарты белән үткәрелә. Мондый очрашулар турында Россия Федерациясе субъекты башкарма хакимияте органнарына яисә җирле үзидарә органнарына хәбәр итү таләп ителми. Шул ук вакытта депутат күрсәтелгән органнарга аларны үткәрү датасы һәм вакыты турында алдан хәбәр итәргә хокуклы.

5. Җирле үзидарә органнары депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткәрү өчен махсус билгеләнгән урыннарны билгелиләр, шулай ук депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткәрү өчен җирле үзидарә органнары тарафыннан бирелә торган урыннар исемлеген һәм аларны бирү тәртибен билгелиләр.

6. Депутатның сайлаучылар белән очрашулары Россия Федерациясенең җыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турындагы законнары нигезендә үткәрелә.

7. Депутатның сайлаучылар белән җыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турында Россия Федерациясе законнары белән билгеләнә торган гавами чара формасында сайлаучылар белән очрашуларын

оештыруга яисә үткәрүгә комачаулау Россия Федерациясе законнары нигезендә административ җаваплылыкка китерә.

33 статья. Яңа сайланган Район Советы эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш Район Советы беренче утырышка Район Советы депутатларының билгеләнгән санынннан кимендә өчтән икесе сайланганнан соң 7 көннән дә соңга калмыйча җыела. Сайлаулардан соң Район Советы утырышын Район башлыгы, ул булмаганда, район Башкарма комитеты җитәкчесе чакыра һәм әзерли.

2. Сайлаулардан соң Район Советының беренче утырышын Район Башлыгы сайланганчы Район Советының иң өлкән яшьтәге депутаты ача һәм алып бара.

34 статья. Район Советы компетенциясе

Район Советы компетенциясендә:

1) муниципаль берәмлек уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү;

2) җирле бюджетны һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау;

3) салымнар һәм җыемнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә җирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару;

4) Арча муниципаль районының социаль-икътисади үсеш стратегиясен раслау;

5) муниципаль милектә булган мөлкәт белән идарә итү һәм эш итү тәртибен билгеләү;

6) муниципаль предприятиеләрне төзү, үзгәртеп кору һәм бетерү турында, шулай ук федераль законнарда каралган очраклардан тыш, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәт күрсәтүләренә тарифларны билгеләү турында карарлар кабул итү тәртибен билгеләү;

7) муниципаль берәмлекнең муниципальара хезмәттәшлек оешмаларында катнашу тәртибен билгеләү;

8) җирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягыннан тәэмин итү тәртибен билгеләү;

9) җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен башкаруны контрольдә тоту;

10) муниципаль берәмлек башлыгын отставкага җибәрү турында Карар кабул итү;

11) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән муниципаль районнарның вәкиллекле органнары карамагына кертелгән башка вәкаләтләр, шулай ук әлеге устав белән район Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.

2. Район Советы Район Башлыгының, район Башкарма комитеты җитәкчесенең эшчәнлеге, җирле администрациянең һәм Район Башлыгына караган башка җирле үзидарә органнарының эшчәнлеге, шул исәптән район Советы тарафыннан куелган мәсьәләләрне хәл итү турында, еллык хисапларын тыңлый.

35 статья. Район Советының эш тәртибе

1. Район Советының эш тәртибе әлеге Устав һәм Район Советы регламенты белән билгеләнә.

2. Район Советы эшчәнлегенең төп формасы булып район Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр хәл ителә торган утырышлары тора.

3. Район Советы утырышы анда сайланган район Советы депутатларының кимендә 50 проценты катнашканда тулы хокуклы була.

4. Район Советының чираттагы утырышлары кирәк булган саен, әмма кимендә өч айга бер тапкыр үткәрелә. Чираттан тыш утырышлар Район Башлыгы яки Район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бер өлеш депутатлар төркеме инициативасы белән чакырыла.

5. Совет утырышлары Район Башлыгы тарафыннан чакырыла. Район Советы депутатларына һәм чакырылган затларга чираттагы утырыш уздыру вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында аны үткәргәнче кимендә биш көн алдан, ә чираттан тыш утырыш уздыру турында бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

6. Район Советының һәр утырышында беркетмә алып барыла. Беркетмәгә утырышны үткәрү датасы, урыны һәм вакыты турында белешмәләр кертелә, карала торган барлык мәсьәләләр күчерелә һәм тавыш бирү нәтиҗәләре күрсәтелгән барлык кабул ителгән карарлар теркәлә. Беркетмә төзелгәннән соң,

Район башлыгы имза салганнан соң, аның белән районның һәр кешесе таныша ала.

7. Район Советы утырышында һәр депутат бер тавышка ия. Район Советы депутаты үз тавыш бирү хокукын шәхсән башкара. Район Советы утырышында тавыш бирү ачык (шул исәптән исемле) һәм яшерен булырга мөмкин. Тавыш бирүнең һәр төрен куллану очраклары әлеге Устав, Район Советы Регламенты белән билгеләнә.

36 статья. Район Советы эшен оештыру

1. Район Советы эшчәнлеген Район Башлыгы оештыра.

2. Район Советы Регламенты нигезендә, район Советы компетенциясенә кергән мәсьәләләрне алдан карау һәм әзерләү өчен, депутатлар арасыннан, Район Башлыгы һәм аның урынбасарыннан тыш, район Советы эшчәнлегенең төп юнәлешләре буенча даими комиссияләр төзелә, шулай ук вакытлы комиссияләр төзелә ала.

3. Муниципаль программалар, район Советы карарлары проектларын әзерләү, район карамагына кертелгән иң мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышу өчен, район Советы каршында аның карары буенча депутатлар, Район Башкарма комитеты, иҗтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр, белгечләр, экспертлар һәм район халкы составында эшче, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәре оештырыла ала.

4. Район Советы эшчәнлеген оештыру, хокукый, мәгълүмати, матди-техник һәм башка яктан тәэмин итүне район Советы аппараты башкара.

37 статья. Район Советы тарафыннан контроль функцияләрен гамәлгә ашыру

1. Район Советы Район территориясендә әлеге Уставның, Район Советы тарафыннан кабул ителгән норматив актларның үтәлешен, район бюджетының үтәлешен, бюджеттан тыш фондлар, район үсеше программаларын куллануны, Район Башкарма комитеты һәм аның җитәкчесе эшчәнлеген контрольдә тота.

2. Районның җирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан закон, әлеге Устав һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, район Советы, Район башлыгы карары белән депутатлар арасыннан әлеге фактларны тикшерү өчен вакытлы контроль комиссияләре төзелә ала.

3. Закон нигезендә Район Советы, Район Башлыгы карары белән район бюджеты акчаларын максатчан файдалану, муниципаль милекне файдалануның

нәтиҗәлелеге, шулай ук район Башкарма комитетының финанс-хуҗалык эшчәнлегенең башка мәсьәләләре буенча тикшерүләр (ревизияләр) үткәрергә мөмкин. Тикшерүләр (ревизияләр) үткәрүгә билгеләнгән тәртиптә бәйсез аудиторлар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре җәлеп ителергә мөмкин.

4. Район башкарма комитеты, аның җитәкчесе, предприятие, учреждение, оешма, вазыйфаи затлар, әгәр законда башкача билгеләнмәгән булса, район Советы, аның контроль комиссияләре, район Советы депутаты мөрәҗәгате буенча район Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча соратылган мәгълүматны бирергә, ә законнарны, муниципаль норматив-хокукый актларны бозган очракта, закон бозуларны бетерү һәм гаепле затларны җаваплылыкка тарту өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.

5. Район Советы, контроль функцияләр башкарып, Район Башкарма комитетының финанс-хуҗалык һәм башкарма-боеру эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

38/ статья. Район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Район Советы вәкаләтләре түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:

1) Район Советы тарафыннан үз-үзен таркату турында карар кабул ителү. Шул ук вакытта үз-үзен таркату турында карар муниципаль берәмлек Уставы белән билгеләнгән тәртиптә кабул ителә;

2) республика, край, өлкә, федераль әһәмияткә ия шәһәрләр, автоном өлкә, автоном округның югары судының муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутатларының әлеге составының вәкаләте булмау турында, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләре бетүгә бәйле рәвештә, карары үз көченә кергән очракта;

3) «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә муниципаль берәмлек үзгәртеп корылганда;

4) муниципаль район чикләрен үзгәртү нәтиҗәсендә муниципаль берәмлек сайлаучылары саны 25 проценттан арту очрагында;

5) гражданнарның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителгән муниципаль норматив хокукый актны бастырып чыгару срогы бозылган очракта.

2. Район Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, җирлекләрнең вәкиллекле органнары бер ай дәвамында район Советы составына башка депутатлар сайларга тиеш.

39 статья. Район Советының үз-үзен таркату турында карар кабул итү тәртибе

1. Район Советының үз-үзен таркату турында карары Район Башлыгы яки Район Советы депутатлары санынннан кимендә яртысын тәшкил иткән депутатлар төркеме инициативасы белән кабул ителергә мөмкин.

2. Үз-үзен таркату турында карар кабул итү инициативасы түбәндәге очракларда күрсәтелергә тиеш түгел:

1) Район Советы сайланганнан соң беренче ел эчендә;

2) Район бюджетын кабул итү һәм аның үтәлеше турында хисапны раслау чорында;

3) Район Башлыгының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, яңа Район Башлыгы сайланганчы.

3. Район Советының үз-үзен таркату турындагы язма тәкъдимендә үз-үзен таркату мотивлары булырга тиеш, шулай ук аңа таркату сәбәпләрен нигезләүче башка материаллар да өстәлергә мөмкин.

4. Район Советы карары белән депутатлар арасыннан үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне алдан карау өчен комиссия төзелә. Район Советы карары буенча Район Советы яки Район башлыгы карары буенча Район Советының үз-үзен таратуы турындагы мәсьәлә халык тыңлауларына чыгарылырга мөмкин.

5. Район Советының үз-үзләрен таркату инициативасы буенча үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне карау дәвамлылыгы Район Советы депутатлары һәм район халкы тарафыннан төрле яклап һәм объектив фикер алышу мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзен таркату турында карар үз-үзен таркату турындагы инициатива тәкъдим ителгән көннән ике ай узгач кабул ителергә мөмкин.

6. Район Советының үз-үзен таркату турындагы карары яшерен тавыш бирү юлы белән Район Советы депутатларының билгеләнгән санынннан өчтән икесе тавыш белән кабул ителә.

7. Район Советының үз-үзен тарату турында тәкъдиме кире кагылган очракта, үз-үзен тарату инициативасы кабат үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә буенча тавыш биргән көннән бер елдан да иртәрәк булмаган вакытта күрсәтелергә мөмкин.

IV бүлек. Район Башлыгы

40 статья. Район Башлыгы - Районның иң югары вазыйфаи заты

1. Район Башлыгы җирлекнең иң югары вазыйфаи заты булып тора.

2. Район Башлыгы Район Советы тарафыннан сайлана һәм аның рәисе вәкаләтләрен башкара.

3. Район Башлыгының рәсми исеме – “Татарстан Республикасы ____________ муниципаль районы башлыгы”.

41 статья. Район Башлыгын сайлау тәртибе

1. Район Башлыгы:

- муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы тарафыннан үз составыннан яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана;

- муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы рәисе вәкаләтләрен башкара;

- бер үк вакытта муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы рәисе вәкаләтләрен һәм җирле администрация башлыгы вәкаләтләрен дә үти алмый.

42 статья. Район башлыгы статусы

1. Район Башлыгы даими нигездә эшли.

2. Район Башлыгы үз эшчәнлегендә район халкына һәм Район Советына федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә хисап тота һәм алар контролендә.

3. Район Башлыгы Район Советы алдында елга бер тапкырдан да ким булмаган санда үз эшчәнлеге турында хисап тота.

4. Район Башлыгы "Коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында" 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, "Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм счетлары (кертемнәре) булуны, акча һәм (яисә) чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында" 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны, бурычларны үтәргә тиеш.

5. Район Башлыгы гражданлык яки җинаять эше яки административ хокук бозу эше буенча яклаучы яки вәкил (законлы вәкиллек очракларыннан тыш) буларак катнаша алмый.

Район Башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә әлеге Устав белән билгеләнә.

43 статья. Район Башлыгының вәкаләтләре

Район Башлыгы:

1) башка муниципаль берәмлекләрнең җирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданнар һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә район исеменнән ышанычнамәсез эш итә;

2) Район Советы эшен оештыра, Район Советы утырышларын чакыра һәм аларга рәислек итә;

3) әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә Район Советы кабул иткән норматив хокукый актларга кул куя һәм халыкка җиткерә;

4) үз вәкаләтләре кысаларында Район Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара;

5) Район Башкарма комитеты җитәкчесе белән контракт төзи;

6) Район Советы эшендә хәбәрдарлык һәм җәмәгатьчелек фикерен исәпкә алу буенча чаралар күрә;

7) гражданнарны кабул итүне, аларның мөрәҗәгатьләрен, гаризаларын һәм шикаятьләрен карауны оештыра;

8) Район Советы утырышлары беркетмәләренә кул куя;

9) Район Советы аппараты эшенә җитәкчелек итә;

10) Район Советының контроль вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны координацияли;

11) Район Советы эшчәнлеген алып бару һәм тәэмин итү өчен район бюджетында каралган чыгымнар буенча акча бүлүче булып тора;

12) закон һәм әлеге Устав нигезендә гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру буенча Район Советы хокукый актын кабул итүне оештыра;

13) район территориясендә эш итүче җирле үзидарә органнарының федераль башкарма хакимият органнарының территориаль органнары, башка федераль органнар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән тиешле бәйләнешен тәэмин итә;

14) район исеменнән икътисадый һәм социаль-мәдәни өлкәләрдә хезмәттәшлек турында дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләрнең җирле үзидарә органнары белән, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән хезмәттәшлек итү һәм гамәлләрне координацияләү турында шартнамәләр һәм килешүләр төзи;

15) муниципаль хезмәткәрләргә һәм җирле үзидарә органнары хезмәткәрләренә хезмәт өчен түләү күләмнәрен һәм шартларын билгели;

16) җирле үзидарә органнары тарафыннан җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәэмин итә;

17) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән муниципаль район башлыклары карамагына кертелгән башка вәкаләтләрне, шулай ук әлеге Устав, Район Советы карарлары белән Район Башлыгы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

18) Район Башлыгы әлеге Устав нигезендә муниципаль-шәхси партнерлык өлкәсендә вәкаләтләрне гамәлгә ашыруга вәкаләтле җирле үзидарә органын билгели.

19) Район Башлыгы Россия Федерациясе субъектының башкарма хакимият органына "Россия Федерациясендә дәүләт - хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында" 2015 елның 13 июлендәге 224-ФЗ номерлы Федераль законның 9 статьясындагы 2-5 өлешләре нигезендә проектның нәтиҗәлелеген бәяләү уздыру һәм аның чагыштырма өстенлеген билгеләү өчен муниципаль-хосусый партнерлык проектын җибәрә.

44 статья. Район Башлыгының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Район Башлыгының вәкаләтләре түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкага китү;

3) 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы «Россия Федерациясендә җирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законның 74.1 статьясы нигезендә отставкага җибәрү;

4) "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясы нигезендә вазыйфадан читләштерү. Россия Федерациясе субъекты югары вазыйфаи затының (Россия Федерациясе субъекты дәүләт хакимиятенең югары башкарма органы җитәкчесе) муниципаль берәмлек башлыгы вазыйфасыннан читләштерү турындагы хокукый акты яисә муниципаль берәмлек башлыгын отставкага җибәрү турында муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы карары нигезендә вазыйфалары вакытыннан алда туктатылган муниципаль берәмлек башлыгы әлеге хокукый актка шикаять бирсә, муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы үз составыннан яисә конкурс нәтиҗәләре буенча конкурс комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән кандидатлар арасыннан сайланучы муниципаль берәмлек башлыгын сайлау турында карар кабул итәргә хокуклы түгел.

5) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалануга сәләте чикләнгән дип танылу. Муниципаль берәмлек башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы тарафыннан үз составыннан сайланучы Район Башлыгын сайлау вәкаләтләре туктатылганнан соң алты айдан да соңга калмыйча гамәлгә ашырыла.

Шул ук вакытта, әгәр муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы вәкаләтләре чоры тәмамланганчы алты айдан да ким вакыт калса, муниципаль берәмлек башлыгын муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы составыннан сайлау яңа сайланган муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органының беренче утырышында гамәлгә ашырыла;

6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яисә вафат дип игълан ителү;

7) аңа карата судның гаепләү карары законлы көченә керү;

8) Россия Федерациясе чикләреннән даими яшәү урынына чыгу;

9) Россия Федерациясе гражданлыгы тукталу, Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә катнашучы, аның нигезендә чит ил гражданы җирле үзидарә органнарына сайланырга, аларга чит ил гражданлыгын алырга йә аларга Россия Федерациясе гражданының Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы булмаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы чит ил гражданы яисә башка документ алу хокукына ия,

аның нигезендә чит ил гражданы булган Россия Федерациясе гражданы чит ил гражданы, җирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы чит ил гражданлыгы тукталу;

10) җирлекнең тиешле вәкиллекле органы депутаты буларак сайлаучылар тарафыннан чакыртып алу;

11) "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясындагы 4 һәм 6 өлешләре нигезендә районны үзгәртеп корылганда, шулай ук район бетерелгән очракта.

12) муниципаль район чикләрен үзгәртү нәтиҗәсендә сайлаучылар саны 25% тан артканда;

13) "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 35 статьясындагы 5 өлеше нигезендә муниципаль районның вәкиллекле органын формалаштыру тәртибе үзгәрү;

14) гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу;

15) "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән чикләүләрне үтәмәү.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 1-10, 14, 15 пунктларында күрсәтелгән нигезләр буенча Район Башлыгы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктаткан очракта, яңа башлык сайлау район Советының якындагы утырышында гамәлгә ашырыла.

3. Әгәр Район Башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда Район Советы вәкаләтләре тәмамланганчы кимендә 6 ай кала туктатылса, Район Советы карары буенча яңа Район Башлыгын сайлау үткәрелмәскә мөмкин.

45 статья. Район Башлыгы урынбасары

1. Район Башлыгы тәкъдиме буенча район Советы депутатлары арасыннан Район Башлыгы урынбасары сайлана.

2. Район Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен район Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысыннан күбрәге тавыш бирсә, Район Башлыгының сайланган урынбасары булып санала.

3. Район Башлыгы урынбасары район Советы регламентында билгеләнгән вазыйфаларны бүлү нигезендә билгеләнгән вазыйфаларны үти, Район башлыгы йөкләмәләрен үти, ә ул вакытлыча (авыруга яисә отпускка бәйле) булмаган очракта, яисә суд карары буенча сак астына алу рәвешендә процессуаль мәҗбүр итү чараларын куллану яисә вазыйфасыннан вакытлыча читләштерү яисә вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату очрагында, Район башлыгы вазыйфаларын башкара.

4. Район Башлыгы Район Советына бер урынбасарны төп эшчәнлегеннән азат ителгән нигездә сайларга тәкъдим итәргә хокуклы.

5. Район Башлыгы урынбасары вәкаләтләре әлеге Уставның 30 статьясында каралган нигезләр буенча вакытыннан алда туктатыла.

6. Район Башлыгы урынбасары вазыйфадан теләсә кайсы вакытта район Советы инициативасы буенча яки Район Советы депутатларының билгеләнгән санынннан кимендә өчтән бер өлеше таләбе буенча чакыртып алынырга мөмкин. Район Башлыгы урынбасарын чакыртып алу турында карар Район Советы депутатларының билгеләнгән санынннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

Район Башлыгы урынбасары вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре әлеге Устав белән федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә билгеләнә.

V бүлек. Район Башкарма комитеты

46 статья. Район Башкарма комитеты - район җирле үзидарәсенең башкарма –боеру органы

1. Район Башкарма комитеты-район җирле үзидарәсенең башкарма-боеру органы.

2. Район Башкарма комитетының рәсми исеме - "Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Башкарма комитеты", кыскартылган исеме – "Район Башкарма комитеты".

3. Район Башкарма комитеты район Советына, Район башлыгына һәм район халкына хисап тота һәм алар контролендә.

4. Район Башкарма комитетының мөһере, район гербы сурәтләнгән үз исеме булган бланклары, шулай ук Башкарма комитетка гражданлык хәле актларын дәүләт теркәвенә алу вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән Россия Федерациясе гербы сурәте төшерелгән түгәрәк мөһере бар.

5. Район Башкарма комитеты эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары район бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

47 статья. Район Башкарма комитеты структурасы

1. Башкарма комитет структурасы Башкарма комитет җитәкчесе тәкъдиме буенча район Советы тарафыннан раслана.

2. Район Башкарма комитеты структурасына Башкарма комитет җитәкчесе, аның урынбасарлары, Башкарма комитетның тармак (функциональ) һәм (яки) территориаль органнары керә.

48 статья. Башкарма комитет вәкаләтләре

1. Район башкарма комитеты:

1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәпкә алу өлкәсендә:

- район бюджеты проектын (бюджет проектын һәм уртача сроклы финанс планын) төзүне тәэмин итә);

- район Советы раславына кирәкле документлар һәм материаллар белән район бюджеты проектын (бюджет проекты һәм уртача вакытка исәпләнгән финанс планы) кертә;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә бюджетара трансфертларны бүлү методикасын һәм (яисә) бирү тәртибен эшли һәм раслый; ;

- район бюджетының үтәлешен һәм бюджет хисаплылыгын төзүне тәэмин итә, район бюджеты үтәлеше турында отчетны район Советына раслауга тапшыра.;

- муниципаль бурыч белән идарә итүне тәэмин итә;

- Арча муниципаль районының социаль-икътисади үсеш стратегиясен эшләүне тәэмин итә;

- Арча муниципаль районының социаль-икътисади үсеш стратегиясен тормышка ашыруны оештыра;

- Арча муниципаль районының социаль-икътисади үсеш стратегиясе үтәлеше турында хисаплар әзерләүне тәэмин итә;

- муниципаль берәмлекнең икътисады һәм социаль өлкәсе торышын характерлый торган статистик күрсәткечләрне җыюны һәм күрсәтелгән мәгълүматларны Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә дәүләт хакимияте органнарына бирүне оештыра; - җирлекләрнең бюджет тәэмин ителеше дәрәҗәсен бюджет акчалары исәбеннән тигезләүне тәэмин итә;

2) муниципаль милек белән идарә итү, район территориясендә предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр өлкәсендә:

- муниципаль милектәге мөлкәт белән идарә итә, муниципаль милек объектларын төзү, сатып алу, куллану, алар белән эш итү һәм арендалау мәсьәләләрен хәл итә (Совет карары белән башкасы билгеләнмәгән булса);

- муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр булдыра, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан күрсәтелә торган хезмәтләргә тарифларны раслый, Әгәр федераль законнарда башкасы каралмаган булса, Муниципаль казна учреждениеләре эшчәнлеген финанс ягыннан тәэмин итә, муниципаль йөкләмәне бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр тарафыннан үтәүне финанс ягыннан тәэмин итә;

- муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, оешмалар белән районның икътисадый һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек итү турында килешүләр төзи; район территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек формасындагы предприятиеләр булдыруга ярдәм итә;

- муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алуны гамәлгә ашыра, район ихтыяҗлары өчен эшләрнең заказчысы булып тора, моның өчен каралган үз матди һәм финанс чараларын кулланып;

- районның хезмәт күрсәтелә торган административ участогында полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә эш өчен бина бирә;

- 2017 елның 1 гыйнварына кадәр полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләп торучы хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр тарафыннан күрсәтелгән вазифа буенча бурычларны үтәү чорында торак урыны бирә;

3) территориаль планлаштыру, җирдән һәм башка табигый ресурслардан файдалану, әйләнә-тирәлекне саклау өлкәсендә:

- районның территориаль планлаштыру документлары, башка шәһәр төзелеше документлары проектларын әзерли һәм район Советы раславына кертә, аларның үтәлешен тәэмин итә;

- район территориясендә гамәлгә ашырыла торган шәһәр төзелеше эшчәнлеген тәэмин итүнең мәгълүмати системаларын алып баруны, муниципаль район чикләрендә муниципаль ихтыяҗлар өчен җир кишәрлекләрен резервлау һәм алуны гамәлгә ашыра;

- халыкка экологик хәл турында хәбәр итә, тиешле органнарга предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның әйләнә-тирә мохиткә куркыныч тудыручы, табигатьтән файдалану турындагы законнарны бозучы гамәлләре турында хәбәр итә;

- җирлекара характердагы әйләнә-тирә мохитне саклау чараларын оештыра;

- муниципаль район территориясендә каты коммуналь калдыкларны җыю (шул исәптән аерым җыю), транспортлау, эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү эшчәнлеген оештыруда катнаша;

- район территориясендә дәвалау-савыктыру урыннарын һәм җирле әһәмияттәге курортларны булдыра, үстерүне һәм саклауны тәэмин итә, җирле әһәмияттәге махсус саклана торган табигый территорияләрдән файдалану һәм аларны саклау өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыра;

- муниципаль урман контролен гамәлгә ашыра;

- район ихтыяҗлары өчен ясалма җир кишәрлекләре булдыру өчен кирәкле эшләрне башкаруны тәэмин итә, федераль закон нигезендә ясалма җир участогы төзү турында килешү төзү хокукына ачык аукцион үткәрә;

- муниципаль районның авылара территориясендә муниципаль җир контролен гамәлгә ашыра;

- "күчемсез милекнең дәүләт кадастры турында" 24.07.2007 ел, № 221-ФЗ Федераль закон нигезендә комплекслы кадастр эшләрен башкару, территориянең карта-планын раслый.

4) Төзелеш, транспорт һәм элемтә өлкәсендә:

- район чикләрендә торак пунктлардан читтә урнашкан җирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген гамәлгә ашыруны тәэмин итә, район чикләрендә торак пунктлардан читтә урнашкан җирле әһәмияттәге автомобиль юлларының сакланышын муниципаль контрольне гамәлгә ашыра, аларда юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итә, шулай ук автомобиль юлларыннан

файдалану һәм юл эшчәнлеген Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашыру өлкәсендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.;

- халыкка транспорт хезмәтләре күрсәтү өчен шартлар тудыра һәм җирлек чикләрендәге җирлекләр арасында халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыруны тәэмин итә.;

- район чикләрендәге торак пунктлар арасында халыкка хезмәт күрсәтүче Җәмәгать транспортының маршрутларын, хәрәкәт графигын, тукталыш урыннарынраслый яки килештерә;;

- район чикләрендәге торак пунктлардан читтә җәмәгать транспорты тукталышлары өчен бүлеп бирелгән урыннарны төзекләндерүне тәэмин итә;

- җирлекләрне элемтә хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыра;

- индивидуаль торак төзелеше яисә бакча йорты параметрларын планлаштырыла торган төзү турында хәбәрнамәдә күрсәтелгән белешмәләрнең билгеләнгән параметрлар һәм җир кишәрлегендә индивидуаль торак төзелеше объектын яки бакча йортын урнаштыру мөмкинлеге турында хәбәрнамәләр җибәрә, хәбәрнамәдә күрсәтелгән индивидуаль торак төзелеше яисә бакча йорты параметрларының планлаштырыла торган параметрларына туры килмәве һәм (яки) индивидуаль торак төзелеше объектын яки бакча йортын җир кишәрлегендә урнаштырырга ярамау турында хәбәрнамәләр, шәхси торак төзелеше яисә бакча йортының төзелгән яки үзгәртеп корылган объектының яки тиешле торак территорияләрендә урнашкан җир кишәрлекләрендә шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы закон таләпләренә туры килмәве яисә туры килмәве турында хәбәрнамәләр, Россия Федерациясе граждан законнары нигезендә, авылара территориядә урнашкан үзбелдекле төзелгән корылманы сүтү яки билгеләнгән таләпләргә туры китерү, максатчан билгеләнеше буенча кулланылмаган яисә Россия Федерациясе законнарын бозып файдаланыла торган яисә авылара территориядә урнашкан җир кишәрлеген тартып алу, авылара территориядә урнашкан корылманы үзбелдекле сүтү яки аны билгеләнгән таләпләргә туры китерү турында карарлар кабул итә;

5) торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә, шулай ук төзекләндерү һәм авыл хуҗалыгы өлкәсендә:

- энергияне саклау һәм энергетика нәтиҗәлелеген арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны гамәлгә ашыра, Арча муниципаль районы чикләрендә муниципаль торак фонд тәшкил иткән күпфатирлы йортларга, биналарга энергетика тикшерүен оештыра, энергияне сак тоту һәм энергетика нәтиҗәлелеген күтәрү турындагы законнарда каралган башка чаралар оештыра һәм үткәрә;

- район чикләрендә Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә җирлекләрне электр һәм газ белән тәэмин итүне оештыра;

- район составына керүче авыл җирлекләрен җәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү белән тәэмин итү өчен шартлар тудыра;

- җирлекара китапханәләр тарафыннан халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне, аларның китапханә фондларының сакланышын тәэмин итүне һәм туплауны оештыра;

- ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм җирлекара җирләү урыннарын карап тотуны тәэмин итә;

- район составына керүче авыл җирлекләрендә җирле традицион халык сәнгатен үстерү өчен шартлар тудыра;

- район составына керүче авыл җирлекләрен ял оештыру һәм мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыруны тәэмин итә;

- җирлекләрдә авыл хуҗалыгы җитештерүен үстерү, авыл хуҗалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү өчен шартлар тудыра, Кече һәм урта эшкуарлыкны үстерүгә ярдәм итә, социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмаларга, хәйрия эшчәнлегенә һәм иреклеләр эшчәнлегенә ярдәм итә;

- район территориясендә физик культура һәм массакүләм спортны үстерүне тәэмин итә, рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чаралары үткәрүне оештыра;

- коммуналь инфраструктура системасына тоташуга тарифларны, коммуналь комплекс оешмаларының тоташуга тарифларын, коммуналь комплекс оешмалары товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә тарифларга өстәмәләр, кулланучылар өчен бәяләргә (тарифларга) өстәмәләр тарифларны җайга сала;

- "Җылылык белән тәэмин итү турында "Федераль законда каралган җылылык белән тәэмин итүне оештыру буенча вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;

- "Су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу турында" Федераль законда каралган су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу өлкәсендә вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;

- реклама конструкцияләрен урнаштыру схемасын раслый, район территориясендә реклама конструкцияләрен урнаштыруга һәм эксплуатацияләүгә рөхсәт бирә, мондый рөхсәтләрне юкка чыгара, район

территориясендә үз белдеге белән урнаштырылган реклама конструкцияләрен сүтү турында күрсәтмәләр бирә;

- Россия Федерациясе Президенты тарафыннан "Ябык административ-территориаль берәмлек турында" 1992 елның 14 июлендәге 3297-1 номерлы Россия Федерациясе законында билгеләнгән тәртиптә үзгәртеп кору яисә бетерү турында карар кабул ителгән ябык административ-территориаль берәмлекләргә кергән территорияләр чикләренә элек кергән территорияләр кертелгән очракта, күрсәтелгән территорияләр чикләрендә торак урыны алу өчен социаль түләү алу хокукын саклап калган гражданнарны исәпкә алып баралар, күрсәтелгән түләү күләмен билгели, гражданнар аны алу шартларын үтәүне контрольдә тота;

6) Мәгариф һәм сәламәтлек саклау өлкәсендә:

- муниципаль мәгариф оешмаларында төп гомуми белем бирү программалары буенча һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми белем бирүне оештыру (федераль дәүләт белем бирү стандартлары нигезендә төп гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыруны финанс ягыннан тәэмин итү вәкаләтләреннән тыш), муниципаль мәгариф оешмаларында балаларга өстәмә белем бирүне оештыру (Балаларга өстәмә белем бирүдән тыш), финанс белән тәэмин итү (Россия Федерациясе субъекты дәүләт хакимияте органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла), балаларны карау һәм карау, балаларны муниципаль белем бирү оешмаларында тоту өчен шартлар тудыру, шулай ук үз вәкаләтләре чикләрендә балаларның каникул вакытында ялын оештыруны тәэмин итү чараларын гамәлгә ашыру (шул исәптән аларның тормыш һәм сәламәтлеге куркынычсызлыгын тәэмин итү чараларын да кертеп);

- муниципаль белем бирү оешмаларының биналарын һәм корылмаларын карап тотуны, алар янәшәсендәге территорияләрне төзекләндерүне тәэмин итә;

- мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми һәм урта гомуми белем бирү программалары буенча белем алырга тиешле балаларны исәпкә алып бара, муниципаль белем бирү оешмаларын конкрет территорияләргә беркетә;

- район территориясендә Халыкка медицина ярдәме күрсәтү өчен шартлар тудыра (Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан расланган Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан расланган Халыкка түләүсез медицина ярдәме күрсәтү буенча дәүләт гарантияләренең территориаль программасы нигезендә башкарма хакимиятнең федераль органы карамагындагы медицина оешмаларында медицина ярдәме белән тәэмин ителә торган территорияләр исемлегенә кертелгән җирлекләрдән тыш);

- җирлекара характердагы балалар һәм яшьләр белән эшләү чараларын оештыра һәм тормышка ашыра;

- муниципаль район территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакүләм спортны үстерү, муниципаль районның рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру өчен шартлар тудыра;

7) гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәэмин итү, халыкны һәм территорияләрне гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендә:

- район территориясендә законнар, дәүләт хакимияте һәм җирле үзидарә органнары актлары үтәлешен, гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәэмин итә;

- билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән судта яки арбитраж судта, җирле үзидарә органнарының һәм дәүләт вазыйфаи затларының, предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның хокукларын бозучы актларына карата шикаять бирә;

- федераль закон нигезендә муниципаль милиция тарафыннан җәмәгать тәртибен саклауны оештыруны тәэмин итә;

- район территориясендә гадәттән тыш хәлләрне кисәтүдә һәм бетерүдә катнаша;

- территориаль оборона һәм гражданнар оборонасы, халыкны һәм район территориясен табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау чараларын оештыра һәм тормышка ашыруны тәэмин итә; гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен җирле финанс һәм матди ресурслар резервларын булдыруны тәэмин итә;

- район территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне мобилизацион әзерләү чараларын оештыра һәм тормышка ашыра;

- үз вәкаләтләре чикләрендә һәм билгеләнгән тәртиптә халыкка гадәттән тыш хәлләр барлыкка килү куркынычы яки барлыкка килү куркынычы турында үз вакытында хәбәр итүне һәм хәбәр итүне тәэмин итә;

- су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәэмин итү, аларның тормышын һәм сәламәтлеген саклау буенча чараларны тормышка ашыруны тәэмин итә;

-җирле референдумны әзерләү һәм үткәрүне, район чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыру һәм матди-техник яктан тәэмин итә;

- үз вәкаләтләре чикләрендә терроризм һәм экстремизмны профилактикалау, шулай ук район территориясендә терроризм һәм экстремизм күренешләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү буенча чаралар күрүне тәэмин итә: терроризмны профилактикалау, шулай ук аның күренешләре нәтиҗәләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү өлкәсендә муниципаль программаларны эшли һәм тормышка ашыра; муниципаль берәмлекләрдә терроризмның асылын һәм аның иҗтимагый куркынычын аңлату буенча мәгълүмати-пропаганда чаралары оештыра һәм үткәрә, шулай ук гражданнарда терроризм идеологиясен булдыру, шул исәптән мәгълүмати материаллар, басма продукция тарату юлы белән дә, аңлату эшләре һәм башка чаралар үткәрә; террорчылыкны профилактикалау, шулай ук федераль башкарма хакимият органнары һәм (яки) Россия Федерациясе субъекты башкарма хакимияте органнары тарафыннан оештырылучы күренешләрнең нәтиҗәләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү буенча чараларда катнаша; муниципаль милектә яки җирле үзидарә органнары карамагында булган объектларның террорчылыкка каршы яклануышына карата таләпләрне үтәүне тәэмин итә; терроризмны профилактикалауда катнашу, шулай ук аның күренешләренең нәтиҗәләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү мәсьәләләре буенча тәкъдимнәр җибәрә; террорчылыкны профилактикалауда катнашу буенча җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча, шулай ук аның күренешләренең нәтиҗәләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү буенча башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;

- район чикләрендә коррупциягә каршы тору чараларын гамәлгә ашыра;

- милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, район территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләренә һәм мәдәниятләренә ярдәм итүгә һәм үстерүгә, милли азчылыкның хокукларын тормышка ашыруга, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясен тәэмин итүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлтелгән чаралар эшли һәм тормышка ашыра;

8) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен үтәү өлкәсендә:

- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә районның җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

- дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән матди һәм финанс чараларын исәпкә алып бара һәм тиешле файдалануны тәэмин итә;

- федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;

- район Советы карарлары нигезендә бирелгән аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен район җирле үзидарә органнары карамагында булган матди ресурслардан һәм финанс чараларыннан өстәмә файдалануны тәэмин итә;

- Россия Федерациясенең су законнарында билгеләнгән чикләрдә, район чикләрендә урнашкан су объектлары милекчесе вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

9) башка вәкаләтләр:

- муниципаль хезмәтләр реестрын формалаштыру һәм алып бару тәртибен билгели;

- җирлекләрнең архив фондларын саклауны да кертеп, муниципаль архивны формалаштыра һәм үз эченә ала;

- үз вәкаләтләре чикләрендә федераль законнар нигезендә халыкара һәм тышкы икътисадый элемтәләрне гамәлгә ашыра;

- районның җирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча, законнар, әлеге Устав, район Советы карарлары белән район Советы, район башлыгы яки башка җирле үзидарә органнары вәкаләтләреннән тыш, бүтән вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.;

10) муниципаль-хосусый партнерлык өлкәсендә район башкарма комитеты:

- муниципаль-хосусый партнерлык проектын гамәлгә ашырганда җирле үзидарә органнары эшчәнлеген координацияләүне тәэмин итә;

- муниципаль-хосусый партнерлык турында килешү төзү хокукына конкурс үткәрү өчен конкурс документларының гавами партнерына илештерү;;

- муниципаль-хосусый партнерлык турындагы Килешүне тормышка ашыру мониторингы;

- муниципаль-хосусый партнерлык турындагы Килешүне гамәлгә ашыру барышында гавами партнерларның һәм шәхси партнерларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен яклауда ярдәм итү;

- муниципаль-хосусый партнерлык турында төзелгән килешүләр реестрын алып бару;

- муниципаль-хосусый партнерлык турында килешү турында мәгълүматның ачыклыгын һәм үтемлелеген тәэмин итү;

- вәкаләтле органга муниципаль-хосусый партнерлык турындагы Килешүне гамәлгә ашыруны мониторинглау нәтиҗәләрен тәкъдим итү;

- "Россия Федерациясендә дәүләт-хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында" 2015 елның 13 июлендәге 224-ФЗ номерлы Федераль законда, башка федераль законнарда, Россия Федерациясе субъектларының законнары һәм норматив хокукый актларында, әлеге устав һәм муниципаль хокукый актларда каралган башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

2. Башкарма комитет җирлекнең җирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләрне гамәлгә ашыра:

- район музейларын төзи;

- опека һәм попечительлек эшчәнлеген тормышка ашыруда катнаша;

- муниципаль район территориясендә җирле милли-мәдәни мохтариятләрнең хокукларын тормышка ашыру белән бәйле эшчәнлекне тормышка ашыру өчен шартлар тудыра;

- Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм район территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны тормышка ашыруга ярдәм итә;

- 2008 елның 31 декабренә аларның карамагында булган югары белем бирү муниципаль мәгариф оешмаларын гамәлгә куючы функцияләрен гамәлгә ашыра;

- туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;

- кеше хокукларын тәэмин итүгә җәмәгать контролен һәм мәҗбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтә.

- "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында" 1995 елның 24 ноябрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның иҗтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидлар иҗтимагый берләшмәләре оештырган оешмаларга ярдәм күрсәтә;

- "Кан һәм аның компонентлары донорлыгы турында" Федераль законда каралган чараларны гамәлгә ашыра;

- торак пунктта урнашкан торак пунктта нотариус булмаган очракта, законнарда каралган нотариаль гамәлләр башкара;

-федераль законнар белән билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү сыйфатын бәйсез бәяләү үткәрүне оештыру өчен шартлар тудыра, шулай ук ведомство буйсынуындагы оешмалар җитәкчеләре эшчәнлеген бәяләгәндә оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартларын бәйсез бәяләү нәтиҗәләрен куллану һәм оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартларын бәйсез бәяләү нәтиҗәләре буенча ачыкланган җитешсезлекләрне бетерү буенча чаралар күрүне контрольдә тоту, федераль законнар нигезендә, оешмалар тарафыннан күрсәтелгән тәртиптә һәм шартларда оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү сыйфатын бәйсез бәяләүне оештыру өчен шартлар тудыра;

- "Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында" 2016 елның 23 июнендәге 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыра;

- инвалидларга, сәламәтлекләре чикләнгән затларга, адаптив физик культура һәм адаптив спорт үсешенә ярдәм күрсәтү;

- "Кулланучылар хокукларын яклау турында" 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы Россия Федерациясе Законында каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын тормышка ашыра;

- полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләп торучы хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр тарафыннан күрсәтелгән вазыйфаны биләү чорында торак урыны бирә;

- алкогольле, наркотик яки башка токсик исерек хәлдә булган затларга ярдәм күрсәтү чараларын гамәлгә ашыру.

3. Район Башкарма комитеты муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган була.

Муниципаль контроль өлкәсендәге Район Башкарма комитеты вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1)тиешле территориядә муниципаль контроль оештыру һәм гамәлгә ашыру;

2) җирле үзидарә органнарына гамәлгә ашыру вәкаләтләре бирелгән региональ дәүләт контролен (күзәтчелеген) оештыру һәм гамәлгә ашыру;

3) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү, Россия Федерациясе субъектлары башкарма хакимиятенең вәкаләтле органнары тарафыннан раслана торган типлаштырылган административ регламентлар, гамәлгә ашыру вәкаләтләре җирле үзидарә органнарына бирелгән региональ дәүләт контролен (күзәтчелеген) гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү. Әлеге административ регламентларны эшләү һәм кабул итү Россия Федерациясе субъектларының норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла;

4) тиешле эшчәнлек өлкәләрендә Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан расланган муниципаль контроль уздыру күрсәткечләре һәм методикасы нәтиҗәлелеген мониторинглауны оештыру һәм уздыру;

5) федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында һәм башка норматив хокукый актларында каралган башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыру.

Муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру функцияләре мондый органнарның статусын билгеләүче хокукый актлар нигезендә Район башкарма комитеты органнарына йөкләнергә мөмкин.

Муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юридик затларны, шәхси эшкуарларны тикшерүне оештыру һәм үткәрү белән бәйле мөнәсәбәтләргә «Дәүләт контролен (күзәтчелеген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларның һәм шәхси эшкуарларның хокукларын яклау турында" 2008 елның 26 декабрендәге 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре кулланыла.

49 статья. Район Башкарма комитеты җитәкчесе

1. Район Башкарма комитетын Район Башкарма комитеты җитәкчесе җитәкли.

2. Район Башкарма комитеты җитәкчесе әлеге вазыйфага контракт буенча билгеләнә торган җирле үзидарәнең вазыйфаи заты булып тора.

3. Район Башкарма комитеты җитәкчесе үз вәкаләтләрен даими нигездә башкара.

4. Аерым оештыру-боеру функцияләрен гамәлгә ашыру өчен Район Башкарма комитеты җитәкчесе урынбасарлары бар. Район Башкарма комитеты җитәкчесе вакытлыча булмаганда (авыруга яки отпускка бәйле рәвештә) яки үз вазыйфаларын башкара алмаганда яисә вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылганда, аның вәкаләтләрен билгеләнгән йөкләмәләр нигезендә Район Башкарма комитеты җитәкчесе урынбасарларының берсе башкара.

5. Район Башкарма комитеты җитәкчесе "Коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "Дәүләт

вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында" 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, "Аерым категория затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм аларны саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) алардан файдалануны тыю турында" 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны үтәргә, бурычларны үтәргә тиеш.

50 статья. Район Башкарма комитеты җитәкчесен билгеләү тәртибе

1. Район Башкарма комитеты җитәкчесен билгеләү конкурс нигезендә башкарыла.

Конкурс шартлары, аны үткәрү датасы, вакыты һәм урыны турында белешмәләр, контракт проекты массакүләм мәгълүмат чараларында конкурс уздырыласы көнгә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарга тиеш.

2. Конкурс үткәрү өчен Конкурс комиссиясе төзелә. Конкурс комиссиясе әгъзаларының гомуми саны район Советы тарафыннан билгеләнә.

Конкурс комиссиясе әгъзаларының яртысы - районның вәкиллекле Советы тарафыннан, ә икенче яртысы-Татарстан Республикасы Президенты тарафыннан билгеләнә.

3. Район Башкарма комитеты җитәкчесе вазыйфасына зат конкурс нәтиҗәләре буенча конкурс комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән кандидатлар арасыннан район Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Район Башкарма комитеты җитәкчесе өчен контракт шартлары район Советы тарафыннан раслана. Федераль закон яисә Татарстан Республикасы законы белән районның җирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләрен тапшырганда, контрактка Татарстан Республикасы Законында билгеләнгән шартлар кертелә.

5. Район Башкарма комитеты җитәкчесе белән килешү Район башлыгы тарафыннан төзелә.

.51 статья. Район Башкарма комитеты җитәкчесенең вәкаләтләре вакыты

1. Район Башкарма комитеты җитәкчесе белән килешү Район Башкарма комитеты җитәкчесе вазыйфасына (яңа чакырылыш район Советы эшли башлаганчы) затны билгеләү турында карар кабул иткән район Советының вәкаләтләре срогына, ләкин ике елдан да ким булмаган вакытка төзелә.

2. Район Советы вәкаләтләре вакыты чыккач, Район Башкарма комитеты җитәкчесе үз вәкаләтләрен билгеләнгән тәртиптә Район Башкарма комитетының яңа җитәкчесе билгеләнгәнчегә кадәр гамәлгә ашыруын дәвам итә.

52 статья. Башкарма комитет җитәкчесе вәкаләтләре

Башкарма комитет җитәкчесе:

1) Район Башкарма комитеты эшчәнлегенә бердәм башлангыч принципларында җитәкчелек итә һәм Район Башкарма комитеты тарафыннан үз компетенциясенә кергән вәкаләтләрнең үтәлеше өчен шәхсән җаваплы;

2) Район Советы, район Башлыгы, районның башка җирле үзидарә органнары һәм башка муниципаль берәмлекләр, дәүләт хакимияте органнары, гражданнар һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә район башкарма комитетын чагылдыра;

3) Район Советы каравына район бюджеты проектларын һәм аның үтәлеше турында хисап кертә;

4) Район Советы каравына районның комплекслы социаль-икътисадый үсеше планнары һәм программалары проектларын һәм аларның үтәлеше турында хисап кертә;

5) Район Советы раславына Башкарма комитет структурасы проектын кертә, хезмәткәрләрнең чик саны һәм хезмәт өчен түләү фонды белән билгеләнгән расланган структура нигезендә Район Башкарма комитетының штат расписаниесен раслый;

6) Район Башлыгы белән килештереп, Башкарма комитет җитәкчесе урынбасарларын вазыйфадан азат итә, муниципаль хезмәткәрләрне һәм Район Башкарма комитетының башка хезмәткәрләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның эшчәнлеген контрольдә тота, аларга карата кызыксындыру һәм дисциплинар җаваплылык чараларын куллана;

7) үз вәкаләтләре чикләрендә район акчалары белән расланган бюджет нигезендә эш итә;

8) Район Башкарма комитеты тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра һәм (яисә) гамәлгә ашыруны тәэмин итә, аларны үтәү өчен персональ җавап тота; тиешле законнар нигезендә һәм үтәү йөзеннән тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча хокукый актлар чыгара;

9) Район Башкарма комитеты компетенциясенә кертелгән җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча хокукый актлар, шулай ук җирлек башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара;

10) Район башлыгы, район Советы таләбе буенча яки елга бер тапкырдан да ким булмаган санда район Советына үз эшчәнлеге һәм Башкарма комитет эшчәнлеге турында хисап бирә;

11) халыкка даими рәвештә Район Башкарма комитеты эшчәнлеге турында хәбәр итә, Район Башкарма комитеты хезмәткәрләре тарафыннан гражданнарны кабул итүне оештыра, айга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә гражданнарны кабул итә, гражданнарның тәкъдимнәрен, гаризаларын һәм шикаятьләрен карый, алар буенча карарлар кабул итә;

12) дәүләт һәм башка органнарда җирлек мәнфәгатьләрен тәэмин итү һәм яклау буенча чаралар күрә, Район Башкарма комитеты исеменнән судка гариза, ышанычнамәләр бирә;

13) Район Башкарма комитеты органнары турындагы нигезләмәләрнең проектларын район Советына раслауга тәкъдим итә;

14) Район Советы билгеләгән тәртиптә Район Башкарма комитеты органнары җитәкчеләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә;

15) законнар, әлеге Устав, район Советы карарлары һәм төзелгән контракт нигезендә башка вәкаләтләр башкара.

53 статья. Район Башкарма комитеты җитәкчесе вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Район Башкарма комитеты җитәкчесе вәкаләтләре түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкага китү;

3) "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 37 статьясындагы 11 һәм 11.1 өлешләре нигезендә контрактны өзү. Җирле администрация башлыгы белән контракт коррупциягә каршы тору турында Россия Федерациясе законнары нигезендә тапшырыла торган керемнәр, чыгымнар, милек һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләрнең дөреслеген һәм тулылыгын тикшерү нәтиҗәсендә ачыкланган "Коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ

номерлы Федераль закон, "Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында" 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, "Аерым категория затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм аларны саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) алардан файдалануны тыю турында" 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны, бурычларны үтәмәүгә бәйле рәвештә, Татарстан Республикасы Президенты гаризасы нигезендә суд тәртибендә өзелергә мөмкин.

4) "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясы нигезендә вазыйфадан ваз кичү;

5) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылу;

6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яисә вафат булган дип игълан ителү;

7) судның гаепләү карарының үз көченә керүе;

8) Россия Федерациясеннән читкә даими яшәү урынына чыгу;

9) Россия Федерациясе гражданлыгын туктату, Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә катнашучы, аның нигезендә чит ил гражданы җирле үзидарә органнарына сайланырга, аларга чит ил гражданлыгын алырга йә аларга Россия Федерациясе гражданының Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы булмаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы чит ил гражданы яисә башка документ алу хокукына ия, аның нигезендә чит ил гражданы булган Россия Федерациясе гражданы чит ил гражданы, җирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы чит ил гражданлыгы туктату;

10) хәрби хезмәткә чакырылу яки аны алыштыручы альтернатив граждан хезмәтенә җибәрелү;

11) «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законның 13 статьясы нигезендә районны үзгәртеп кору, шулай ук район бетерелгән очракта;

12) Район чикләрен үзгәртү нәтиҗәсендә сайлаучылар саны 25% тан арту;

13) халыкның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу.

2. Башкарма комитет җитәкчесе белән контракт яклар килешүе буенча яки түбәндәге гаризалар нигезендә суд тәртибендә өзелергә мөмкин:

1) җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итүгә кагылышлы өлешендә контракт шартларын бозуга, шулай ук законнарда билгеләнгән чикләүләрне үтәмәүгә бәйле рәвештә- район Советы яисә Район Башлыгы гаризасы;

2) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга кагылышлы өлешендә, шулай ук законнарда билгеләнгән чикләүләрне үтәмәүгә бәйле рәвештә- Татарстан Республикасы Президенты гаризасы;

3) Районның җирле үзидарә органнары һәм (яки) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан контракт шартларын бозуга бәйле рәвештә- Башкарма комитет җитәкчесе гаризасы.

3. Җирле администрация башлыгы белән контракт коррупциягә каршы тору турында Россия Федерациясе законнары нигезендә тапшырыла торган керемнәр, чыгымнар, милек һәм милек характерындагы йөкләмәләр турында белешмәләрнең дөреслеген һәм тулылыгын тикшерү нәтиҗәсендә ачыкланган, 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы "Коррупциягә каршы тору турында" Федераль закон, 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы "Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның чыгымнарының туры килүен тикшереп тору турында" Федераль закон, "Аерым категория затларның Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм аларны саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) алардан файдалануны тыю турында" 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны, бурычларны үтәмәү белән бәйле рәвештә Россия Федерациясе субъектының югары вазыйфаи заты (Россия Федерациясе субъекты дәүләт хакимиятенең югары башкарма органы җитәкчесе) гаризасы нигезендә суд тәртибендә өзелергә мөмкин.

4. Район Башкарма комитеты җитәкчесе вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылганда яки суд карары буенча процессуаль мәҗбүр итү чаралары кулланылып, ул сак астына алынганда яки вазыйфадан вакытлыча читләштерелгәндә, аның вәкаләтләрен Район Башкарма комитеты җитәкчесе урынбасары башкара.

VI бүлек. РАЙОН СОВЕТЫ, РАЙОН БАШЛЫГЫҺӘМ РАЙОН БАШКАРМА КОМИТЕТЫНЫҢ ҮЗАРА МӨНӘСӘБӘТЛӘРЕ

54 статья. Район Советы, Район башлыгы һәм Район Башкарма комитетының үзара хезмәттәшлеге нигезләре

1. Әлеге Уставта билгеләнгән вәкаләтләрне бүлешү нигезендә Район Советы, Район башлыгы һәм Район Башкарма комитеты үз вәкаләтләрен мөстәкыйль гамәлгә ашыралар.

2. Район Советы һәм Район Башкарма комитеты, районның икътисади һәм социаль үсеше процесслары белән нәтиҗәле идарә итү максатыннан һәм халык мәнфәгатьләрендә законнарда, әлеге Уставта билгеләнгән формаларда хезмәттәшлек итәргә тиеш.

3. Район Советы һәм Район Башкарма комитеты кабул ителгән хокукый актларны бер-берсенә кул куелган көннән җиде көн эчендә җибәрәләр.

4. Район Советы, Район Башлыгы Район Башкарма комитеты җитәкчесенә Район башкарма комитеты җитәкчесенең, Башкарма комитетның башка вазыйфаи затларының хокукый актларын кабул итү, юк итү, үзгәртү яки өстәү турында тәкъдим белән мөрәҗәгать итәргә, шулай ук аларга суд тәртибендә шикаять бирергә хокуклы.

5. Район Башкарма комитеты җитәкчесе Район Советына Район Советының, Район башлыгының хокукый актларын кабул итү, гамәлдән чыгару, үзгәртү яки өстәмәләр кертү турындагы тәкъдим белән мөрәҗәгать итәргә, шулай ук аларга суд тәртибендә шикаять бирергә хокуклы.

6. Район Башлыгы Район Башкарма комитеты җитәкчесенә Район Советының эш планнарын һәм Район Советы карарлары проектларын Район Советы регламентында билгеләнгән тәртиптә җибәрә.

7. Район Башкарма комитеты җитәкчесе, аның урынбасары яки алар тарафыннан вәкаләт бирелгән затлар Район Советы һәм аның органнары утырышларында, Район Башлыгы үткәрә торган утырышларда тавыш бирү хокукы белән катнашырга хокуклы. Район Башкарма комитеты вазыйфаи затлары язмача чакыру булганда, Район Советы утырышларында катнашырга тиеш.

8. Район Башкарма комитеты җитәкчесе үткәргән утырышларда Район Башлыгы, Район Советы депутатлары катнашырга хокуклы.

55 статья. Районның җирле үзидарә органнары арасында бәхәсләрне хәл итү

Районның җирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килештерү процедураларын үткәрү юлы белән яисә суд тәртибендә хәл ителә.

VII бүлек. РАЙОННЫҢ ҖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕҢ БАШКА ОРГАННАРЫ

56 статья. Районның Контроль-хисап палатасы

1.Районның контроль-хисап палатасы даими эшләүче, тышкы муниципаль финанс контроле органы булып тора һәм Арча муниципаль районы Советы тарафыннан төзелә һәм аңа хисап тота.

2. Контроль-хисап палатасы рәис, 1 инспектор һәм 1 аудитор составында оештырыла.

3. Контроль-хисап палатасы рәисе һәм аудиторлары район Советы тарафыннан түбәндәгеләр тәкъдиме белән билгеләнә:

-Район Башлыгы тәкъдиме белән;

-Арча район Советы рәисе тәкъдиме белән;

- Арча район Советы депутатлары тәкъдиме белән -депутатларның билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бере.

4. Контроль-хисап палатасы рәисе һәм аудиторы дәүләт яки муниципаль идарә, дәүләт яки муниципаль контроль (аудит), икътисад, финанс, юриспруденция өлкәсендә югары белем һәм һөнәри эшчәнлек тәҗрибәсе булган Россия Федерациясе гражданнары булырга мөмкин.

5. Контроль-хисап палатасы үз вәкаләтләре кысаларында оештыру һәм функциональ мөстәкыйльлеккә ия. Контроль-хисап палатасы рәисе һәм аудиторлары район Советы, дәүләт хакимиятенең закон чыгару (вәкиллекле) органнары депутатлары була алмый, дәүләт вазыйфаларын, шулай ук районның муниципаль хезмәт вазыйфаларын били алмый.

6. Контроль-хисап палатасы түбәндәгеләрне башкара:

1)Район бюджеты үтәлешен контрольдә тоту;

2) Район бюджеты проектларына экспертиза;

3) Район бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны тышкы тикшерү;

4) муниципаль район бюджеты акчаларын, шулай ук муниципаль район бюджеты тарафыннан Россия Федерациясе законнарында каралган башка

чыганаклардан алына торган акчаларның законлылыгына, нәтиҗәлелегенә (нәтиҗәлелегенә һәм экономиялелегенә) контрольлек итүне оештыру һәм гамәлгә ашыру;

5) Район милкендә булган мөлкәт белән, шул исәптән интеллектуаль эшчәнлекнең саклана торган нәтиҗәләре һәм муниципаль берәмлеккә караган индивидуализация чаралары белән идарә итүнең һәм аның белән эш итүнең билгеләнгән тәртибе үтәлешен контрольдә тоту;

6) Район бюджеты акчалары исәбеннән салым һәм башка ташламалар һәм өстенлекләр бирүнең нәтиҗәлелеген бәяләү, шулай ук муниципаль гарантияләр һәм поручительстволар бирүнең законлылыгын бәяләү, шулай ук юридик затлар һәм шәхси эшмәкәрләр тарафыннан муниципаль район бюджеты һәм район милкендә булган мөлкәт хисабына башкарыла торган алыш-бирешләрнең башка ысуллары белән йөкләмәләр үтәүне тәэмин итү;

7) муниципаль хокукый актлар проектларына финанс-икътисадый экспертиза (муниципаль районның чыгым йөкләмәләренә, шулай ук муниципаль программаларга кагылышлы өлешендә финанс-икътисадый нигезләмәләрнең нигезлелеген дә кертеп);

8) муниципаль районда бюджет процессын анализлау һәм аны камилләштерүгә юнәлдерелгән тәкъдимнәр әзерләү;

9) Район бюджеты үтәлеше, үткәрелгән контроль һәм экспертиза-аналитик чаралар нәтиҗәләре турында мәгълүмат әзерләү һәм әлеге мәгълүматны район Советына һәм муниципаль район башлыгына тапшыру;

10) муниципаль район составына керүче җирлекләр бюджетларына кергән район бюджеты акчаларын куллануның законлылыгына, нәтиҗәлелегенә (нәтиҗәлелегенә һәм экономиялелегенә) контроль;

11) Район составына керүче җирлекләрдә районның вәкиллекле органы һәм җирлекләрнең вәкиллекле органнары тарафыннан төзелгән килешүләр нигезендә тышкы муниципаль финанс тикшерүе вәкаләтләрен гамәлгә ашыру;

12) үз вәкаләтләре чикләрендә коррупциягә каршы торуга юнәлдерелгән чараларда катнашу;

13) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, район Советы Уставы һәм норматив хокукый актлары белән билгеләнгән тышкы муниципаль контроль өлкәсендә башка вәкаләтләр.

7. Контроль-хисап палатасы рәисе һәм аудиторы-район җирле үзидарәсенең вазыйфаи затлары.

8. Контроль-хисап палатасы рәисе Контроль-хисап палатасы эшчәнлегенә гомуми җитәкчелек итә, Контроль-хисап палатасының эш регламентын раслый; Контроль-хисап палатасының эш планнарын һәм аларга үзгәрешләрне раслый; Контроль-хисап палатасы эшчәнлеге турында еллык хисапны раслый; тышкы муниципаль финанс тикшерүе стандартларын раслый; Контроль-хисап палатасының контроль һәм экспертиза-аналитика чаралары нәтиҗәләрен раслый; Контроль-хисап палатасы тәкъдимнамәләрен һәм күрсәтмәләрен имзалый; Контроль-хисап палатасы тәкъдимнәре һәм күрсәтмәләрен имзалый; тикшерү һәм эксперт-аналитика чаралары җитәкчесе була ала; Арча муниципаль районы Советына һәм муниципаль район башлыгына Контроль-хисап палатасы эшчәнлеге, үткәрелгән контроль һәм эксперт-аналитик чаралар нәтиҗәләре турында еллык хисап тапшыра; Россия Федерациясе дәүләт органнары, Татарстан Республикасы дәүләт органнары һәм җирле үзидарә органнары белән мөнәсәбәтләрдә Контроль-хисап палатасын исеменнән эш итә; Контроль-хисап палатасы аппараты хезмәткәрләрен (инспекторларын) яллау һәм эштән азат итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыра; Контроль-хисап палатасы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар (боерыклар, күрсәтмәләр) чыгара.

9. Контроль-хисап палатасы тарафыннан башкарыла торган тикшерүләр нәтиҗәләре Район Советы утырышында тикшерелергә, шулай ук Район Советы билгеләгән тәртиптә бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

10. Районның җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары Контроль-хисап палатасы компетенциясенә караган мәсьәләләр буенча кирәкле мәгълүмат һәм документларны Контроль-хисап палатасына аның таләбе буенча тапшырырга тиеш.

11. Контроль-хисап палатасының мөһере, район гербы сурәтләнгән һәм үз исеме язылган бланклары бар.

12. Контроль-хисап палатасы эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары район бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә район Советын тотуга смета составында карала.

13. Контроль-хисап палатасы үз эшчәнлеген законнар, әлеге Устав һәм район Советы раслаган Контроль-хисап палатасы турындагы Нигезләмә нигезендә башкара.

57 статья. Районның Финанс-бюджет палатасы

1. Районның Финанс-бюджет палатасы район бюджетын үтәүне, район бюджеты проектларын һәм аның үтәлеше турында хисап төзүне гамәлгә ашыручы җирле үзидарәнең даими эшләүче органы булып тора.

Районның Финанс-бюджет палатасы Район башкарма комитетына хисап тота.

2. Районның Финанс-бюджет палатасының мөһере, район гербы төшерелгән һәм үз исеме язылган бланклары бар.

3. Районның Финанс-бюджет палатасы җитәкчесе район башлыгы тәкъдиме белән Башкарма комитет җитәкчесе тарафыннан билгеләнә, финанс-бюджет палатасы эшчәнлеге белән җитәкчелек итә һәм аның эшен оештыра.

4. Районның Финанс-бюджет палатасы эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары район бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

5. Финанс-бюджет палатасы үз эшчәнлеген законнар, әлеге Устав һәм район Советы тарафыннан расланган Финанс-бюджет палатасы турындагы Нигезләмә нигезендә гамәлгә ашыра.

VIII бүлек. САЙЛАУ КОМИССИЯСЕ

58 статья. Район сайлау комиссиясе

1. Район сайлау комиссиясе муниципаль сайлауларны, җирле референдумны, депутат, җирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирүне, район чикләрен үзгәртү, районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыра.

Районның сайлау комиссиясе җирле үзидарә органнары структурасына керми.

2. Район сайлау комиссиясе федераль законнар, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы белән билгеләнгән тәртиптә Район Советы тарафыннан төзелә.

3. Район сайлау комиссиясенең вәкаләтләре вакыты биш ел.

4. Район сайлау комиссиясе хәлиткеч тавыш бирү хокукы булган 8 әгъзадан тора.

5. Район сайлау комиссиясе эшчәнлеген финанс ягыннан тәэмин итү район бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән күздә тотыла.

6. Район сайлау комиссиясенең вәкаләтләре, аның эшчәнлеге тәртибе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге устав белән җайга салына. Район Советы мөрәҗәгате нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе карары буенча район сайлау комиссиясенең вәкаләтләре закон нигезендә территориаль сайлау комиссиясенә йөкләнә ала.

IX бүлек. РАЙОННЫҢ ҖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЭШЧӘНЛЕГЕНЕҢ ГРАЖДАН-ХОКУКЫЙ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӘРЕ

59 статья. Районның юридик зат хокукына ия җирле үзидарә органнары

1. Федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә юридик зат хокукына Район Советы, район башкарма комитеты, районның финанс-бюджет палатасы, районның мөлкәт һәм җир мөнәсәбәтләре палатасы һәм районның контроль-хисап палатасы ия.

2. Район Советы карары белән башка муниципаль органнарга юридик зат хокукы, шулай ук район Башкарма комитеты структурасы нигезендә аның аерым органнарына юридик зат хокукы бирелергә мөмкин.

60 статья. Юридик зат буларак районның җирле үзидарә органнары

1. Район Башкарма комитеты җитәкчесе Район исеменнән мөлкәт һәм башка хокукларны алырга һәм гамәлгә ашырырга, судта ышанычнамәсез чыгыш ясарга мөмкин.

2. Район башлыгы мөлкәт һәм башка хокукларны ала һәм гамәлгә ашыра, район Советы, район башлыгы, депутатлар эшчәнлеген тәэмин итүгә, шулай ук район Советына беркетелгән муниципаль мөлкәт белән эш итүгә юнәлдерелгән район бюджеты акчаларын тотуга бәйле судта ышанычнамәсез чыгыш ясый.

3. Районның юридик зат хокукларына ия җирле үзидарә органнары идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен төзелә торган муниципаль учреждениеләр булып торалар һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик затлар сыйфатында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

61 статья. Районның җирле үзидарә органнарын финанслау

1. Районның җирле үзидарә органнарын тотуга киткән чыгымнарны финанслау район бюджетының үз керемнәре хисабына башкарыла.

2. Законда, әлеге Уставта, Район Советы карарлары белән каралган очракларда, районның җирле үзидарә органнары эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә район бюджетында аерым юл белән карала.

X бүлек. РАЙОН БАШЛЫГЫНЫҢ ҺӘМ РАЙОННЫҢ МУНИЦИПАЛЬ ВАЗЫЙФАЛАРЫН БИЛӘҮЧЕ БАШКА ЗАТЛАРНЫҢ СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘРЕ

62 статья. Даими нигездә эшләүче Район башлыгы һәм аның урынбасарлары, район Советы депутатлары, башка вазыйфаи затлар эшчәнлегенең социаль һәм башка гарантияләре

1. Район Башлыгына һәм аның даими нигездә эшләүче урынбасарына әлеге Устав нигезендә ай саен акчалата түләнә.

2. Район Башлыгы һәм аның урынбасарының айлык акчалата түләү күләме район Советы тарафыннан билгеләнә, ул райондагы уртача хезмәт хакыннан 10 тапкырдан да артмый.

Район Советының тиешле елга район бюджеты турындагы карары нигезендә, инфляция (куллану бәяләре) дәрәҗәсен исәпкә алып, айлык акчалата түләү күләме ел саен артырыла (индексацияләнә).

Даими нигездә эшләүче Район Башлыгы һәм аның урынбасарына ТР һәм РФ законнары нигезендә акчалата түләүгә айлык өстәмә түләү билгеләнә:

- гыйльми дәрәҗә өчен-15%;

- Татарстан Республикасының мактаулы исеме өчен-15%.

3. Даими нигездә эшләүче Район Башлыгына һәм аның урынбасарына дәвалануга ике айлык акчалата түләү күләмендә пособие түләү белән ел саен 30 календарь көненнән дә ким булмаган еллык түләүле отпуск бирелә, дәвалау яки ял итү урынына бару бәясен түләүгә бәйле чыгымнар каплана, законнар нигезендә башка түләүләр башкарыла;

Ел саен бирелә торган төп түләүле отпусктан тыш, даими нигездә эшләүче район башлыгына һәм аның урынбасарына тиешле еллар эшләгән өчен ТР һәм РФ законнары нигезендә муниципаль хезмәткәрләр өчен билгеләнгән өстәмә түләүле отпуск бирелә.

Үз вәкаләтләрен даими нигездә башкаручы Район Башлыгына һәм аның урынбасарына еллык түләүле отпуск биргәндә, бер тапкыр бирелә торган акчалата түләү бер айлык акчалата түләү күләмендә түләнә.

4. Даими нигездә эшләүче Район Башлыгы һәм аның урынбасарының вәкаләтләре срогы аларга гомуми һәм өзлексез хезмәт стажына яки хезмәт вакытына, закон нигезендә белгечлек буенча эш стажына исәпләнә.

5. Район Башлыгы һәм аның урынбасары тиешле еллар эшләгән өчен район муниципаль хезмәткәрләрен пенсия белән тәэмин итү законнары һәм әлеге Устав нигезендә билгеләнгән шартларда һәм тәртиптә пенсия белән тәэмин ителүгә хокуклы.

6. Үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен Район Башлыгына һәм аның урынбасарына мебель һәм элемтә чаралары белән җиһазландырылган хезмәт урыны, машина йөртүче белән хезмәт автомобиле, мобиль элемтә чаралары, шулай ук аларның эшчәнлегенең Район Советы карары белән билгеләнгән башка гарантияләре бирелә.

7. Башка вазыйфаи затларга ел саен түләнә торган отпуск 30 календарь көннән дә ким булмаган күләмдә бирелә; тиешле еллар эшләгән өчен еллык төп түләүле отпусктан тыш, ТР һәм РФ законнары нигезендә муниципаль хезмәткәрләр өчен билгеләнгән өстәмә түләүле отпуск бирелә.

8. Төп эшчәнлектән азат ителмәгән нигездә эшләүче Район Советы депутатына, район Советы һәм аның органнары утырышларында катнашу, Район Советы йөкләмәләрен үтәү өчен, Район Советы тарафыннан билгеләнә торган күләмдә акчалата компенсация түләнә ала. Компенсация районда уртача хезмәт хакы күләменнән исәпләнгән сәгатьлек түләүне, шулай ук законнар нигезендә эш сәфәре чыгымнарын түләүне үз эченә ала.

9. Район Башлыгының үз вәкаләтләрен төп эшчәнлектән азат ителмәгән нигездә башкаручы урынбасарына Район Башлыгы вазыйфаларын башкарганда, әлеге Уставта каралган очракларда, Район Башлыгының айлык акчалата түләвенең 90 проценты күләмендә түләнә.

Даими нигездә эшләүче Район Башлыгына һәм аның урынбасарларына, район Советы депутатларына, башка вазыйфаи затларга бирелә торган башка социаль гарантияләр "Татарстан Республикасында муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутаты, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында" 12.02.2009 елдагы 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә Совет карары белән билгеләнә.

63 статья. Район Башлыгы, район Советы депутатларының кагылгысызлыгы гарантияләре

1. Район Советы депутатлары, Район Башлыгының хокукларының гарантияләре аларны җинаять яки административ җаваплылыкка тарту, тоткарлау, сак астына алу, тентү, сорау алу, аларга карата башка җинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр кылганда, шулай ук депутатларга карата алар биләгән торак һәм (яки) хезмәт урыны, аларның багажы, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, хезмәт документларына карата оператив-эзләү чаралары үткәргәндә федераль законнар белән билгеләнә.

2. Федераль закон нигезендә Район Советы депутаты, район башлыгы әйткән фикере, тавыш биргәндә белдергән позициясе һәм район Башлыгы статусына туры килә торган башка гамәлләре өчен, шул исәптән вәкаләтләре вакыты

чыккач та, җинаять яки административ җаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә Район Советы депутаты, район башлыгы тарафыннан гавами мыскыл итү, яла ягу яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозу очракларына кагылмый.

XI бүлек. РАЙОННЫҢ ҖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ ҺӘМ ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНЫҢ ҖАВАПЛЫЛЫГЫ

64 статья. Җирле үзидарә органнарының һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затларының җаваплылыгы

Районның җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары федераль законнар нигезендә җирлек халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында җаваплы.

65 статья. Район Советы депутатларының район халкы алдында җаваплылыгы

1. Җирле үзидарә органнарының, Район Советы депутатларының, шул исәптән район башлыкларының район халкы алдында җаваплылыгы район халкы сайлаган депутатка ышаныч югалу нәтиҗәсендә барлыкка килә.

2. Район халкының ышанычын югалткан Район Советы депутаты, шул исәптән район Башлыгы, әлеге Уставта каралган нигезләр буенча һәм тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.

66 статья. Җирле үзидарә органнарының һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затларының дәүләт алдында җаваплылыгы

Федераль закон нигезендә Район Советы, Район Башлыгы, Район Башкарма комитеты җитәкчесенең дәүләт алдында җаваплылыгы алар тарафыннан Россия Федерациясе Конституциясе, федераль конституциячел законнар, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе, Татарстан Республикасы законнары һәм әлеге Устав, шулай ук район җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен тиешенчә башкармаган очракта тиешле суд карары нигезендә башкарыла.

67 статья. Район җирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының физик һәм юридик затлар алдында җаваплылыгы

Район җирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының физик һәм юридик затлар алдында җаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

7068статья. Ышаныч югалуга бәйле рәвештә муниципаль вазыйфаларны, затларны эштән азат итү (вазыйфадан азат итү)

1. Федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә муниципаль вазыйфа биләүче зат, ышаныч югалуга бәйле рәвештә, эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш:

1) мәнфәгатьләр каршылыгының бер ягы булган зат тарафыннан аны булдырмау һәм (яки) җайга салу буенча чара күрелмәү;

2) зат тарафыннан үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүмат бирмәү яисә белә торып дөрес булмаган яки тулы булмаган мәгълүмат бирү;

3) затның, Федераль законда билгеләнгән очраклардан тыш, коммерция оешмасы белән идарә итү органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашуы;

4) зат тарафыннан эшкуарлык эшчәнлеген гамәлгә ашыру;

5) затның, әгәр Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, Попечительлек яки Күзәтчелек советлары, хөкүмәтнеке булмаган һәм Россия Федерациясе территориясендә эш итүче башка чит ил коммерциячел булмаган оешмалары һәм аларның структур бүлекчәләре составына керүе.

2. Муниципаль вазыйфа биләп торучы затка үзенә буйсынган зат тарафыннан мәнфәгатьләр каршылыгына китергән яки китерә ала торган шәхси кызыксынуы барлыкка килүе турында мәгълүм булганда, ул, ышаныч югалту сәбәпле, шулай ук муниципаль вазыйфа биләп торучы зат үзенә буйсынган мәнфәгатьләр каршылыгы туунын бер ягы булган зат тарафыннан тудырылган мәнфәгатьләр каршылыгын булдырмау һәм (яки) җайга салу чаралары күрмәгән очракта, эштән (вазыйфадан) азат ителергә тиеш.

XIIбүлек. РАЙОННЫҢ МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКЫЙ АКТЛАРЫ

69 статья. Районның муниципаль хокукый актлары системасы

1. Район муниципаль хокукый актлары системасына түбәндәгеләр керә:

1) Район Уставы,

2) җирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар;

3) Район Советының норматив һәм башка хокукый актлары;

4) Район Башлыгының, Башкарма комитетның, җирле үзидарәнең әлеге Уставта каралган башка органнарының һәм вазыйфаи затларының норматив һәм башка хокукый актлары.

2. Район уставы һәм җирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукый актлар системасында иң югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә була һәм җирлекнең бөтен территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль хокукый актлар әлеге Уставка һәм җирле референдумда кабул ителгән хокукый актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан кабул ителгән муниципаль хокукый актлар җирлекнең бөтен территориясендә мәҗбүри үтәлергә тиеш.

70 статья. Гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү җирле референдумда район халкының турыдан-туры ихтыяр белән белдерү юлы белән башкарыла.

2. Әгәр район халкының турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарын гамәлгә ашыру өчен өстәмә муниципаль хокукый акт кабул итү (бастырып чыгару) кирәк булса, җирле үзидарә органы яисә күрсәтелгән актны кабул итү (бастырып чыгару) вәкаләтләренә керә торган җирле үзидарәнең вазыйфаи заты референдумда кабул ителгән карар үз көченә кергән көннән 15 көн эчендә тиешле муниципаль хокукый актны әзерләү һәм (яисә) кабул итү вакытын билгеләргә тиеш. Әлеге срок өч айдан да артмаска тиеш.

3. Гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль хокукый актны бастырып чыгару вакытын бозу Район башлыгын чакыртып алу, Район Башкарма комитеты Җитәкчесе вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату яисә Район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез булып тора.

71 статья. Җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукый актлар төрләре

1. Районның җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары үзләренә йөкләнгән вәкаләтләрне үтәү йөзеннән түбәндәге муниципаль хокукый актлар чыгара:

1) Район Советы-Район Советы карарлары;

2) Район башлыгы- Район Башлыгы карарлары һәм күрсәтмәләре;

3) Район Башкарма комитеты җитәкчесе - Район Башкарма комитеты җитәкчесе карарлары һәм күрсәтмәләре.

2. Районнең башка вазыйфаи затлары үз вәкаләтләре чикләрендә әлеге Уставта, башка муниципаль хокукый актларда билгеләнгән, аларның статусын билгели торган боерыклар һәм күрсәтмәләр чыгара.

72 статья. Муниципаль хокукый актларны әзерләү

Муниципаль хокукый актлар проектлары район башлыгы, район Советы депутатлары, район Башкарма комитеты җитәкчесе, район прокуроры, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, гражданнарның инициатив төркемнәре, шулай ук районның Контроль-хисап палатасы, районның Финанс-бюджет палатасы, районның Мөлкәт һәм җир мөнәсәбәтләре палатасы тарафыннан аларны алып бару мәсьәләләре буенча кертелә ала.

Район прокуроры үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында гамәлдәге муниципаль норматив хокукый актларны камилләштерү кирәклеген билгеләгәндә, муниципаль норматив хокукый актларны үзгәртү, юкка чыгару яки кабул итү турында проектлар һәм тәкъдимнәр кертергә хокуклы.

2. Муниципаль хокукый актлар проектларын кертү тәртибе, аларга кушып бирелә торган документларның исемлеге һәм формасы Район Советы регламенты, район башлыгы, Район Башкарма комитеты җитәкчесе тарафыннан билгеләнә.

73 статья. Район Советы хокукый актлары

1. Район Советы үз компетенциясенә кергән мәсьәләләр буенча район территориясендә үтәлергә тиешле кагыйдәләрне, Район Башлыгын отставкага җибәрү турында карар,Район Советы регламенты, федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав белән Район Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча башка карарлар кабул итә.

2.Район Советы карарлары Район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә, законнар, әлеге Устав белән билгеләнгән очраклардан тыш. Муниципаль берәмлек башлыгы тавышы муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы карарларын кабул иткәндә муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутаты тавышы буларак исәпкә алына.

3. Җирле салымнар һәм җыемнар билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару, район бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыруны күдә торткан Совет карарлары Район Советы каравына бары тик Район Башкарма комитеты җитәкчесе инициативасы

белән яки аның бәяләмәсе булган очракта кертелергә мөмкин. Әлеге бәяләмә Район Советына Район Башкарма комитетына карар проектын тәкъдим иткән көннән алып утыз көн эчендә тапшырыла.

4. Район Советы карарлары Район Башлыгы тарафыннан аларны кабул иткән көннән өч көн эчендә имзалана һәм әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә халыкка җиткерелә.

74статья. Район Башлыгының хокукый актлары

Район Башлыгы үз вәкаләтләре чикләрендә, законнарда, әлеге Уставта, район Советы карарлары белән район Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча, шулай ук әлеге Устав, "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән аның компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча хокукый актлар чыгара.

75 статья. Район Башкарма комитеты Җитәкчесенең хокукый актлары

Район Башкарма комитеты җитәкчесе Район Советының законнар, әлеге Устав һәм карарлары белән билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә җирле әһәмияттәге мәсьәләләр һәм җирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча карарлар, шулай ук район Башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча күрсәтмәләр чыгара.

76 статья. Җирле үзидарә органнары арасында төзелә торган муниципаль норматив хокукый актларны, килешүләрне бастырып чыгару (халыкка җиткерү) һәм аларның үз көченә керү тәртибе

1. Район Советы карарлары Район Башлыгы кул куйган көннән үз көченә керә, әгәр карар белән башкасы билгеләнмәгән булса.

Район Советының салымнар һәм җыемнар турындагы хокукый актлары Россия Федерациясе Салым кодексы нигезендә үз көченә керә.

Район Советының әлеге Уставны кабул итү яки әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карарлары Федераль законда, әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

2. Район Башлыгының, Район Башкарма комитеты җитәкчесенең, җирле үзидарәнең башка вазифаи затларының хокукый актлары, әгәр актларда башкасы билгеләнмәгән булса, аларга кул куелган көннән үз көченә керә.

3. Кеше һәм граждан хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы, гамәлгә куючы муниципаль берәмлек булган оешмаларның хокукый статусын билгеләүче, шулай ук җирле үзидарә органнары арасында төзелә торган шартнамәләрне билгеләүче муниципаль норматив хокукый актлар аларны массакүләм мәгълүмат чараларында «Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталы» parvo.tatarstan.ru интернет –ресурсында, «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Россия Федерациясе Юстиция министрлыгы порталының «Россия Федерациясендә норматив хокукый актлар» бүлегенд, рәсми бастырып чыгарганнан (халыкка җиткерелгәннән) соң яки Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының рәсми сайтында (http://arsk.tatarstan.ru) урнаштыру юлы белән халыкка игълан иткәннән соң (җирлекнең мәгълүмати стендларында, китапханә системасы учреждениеләрендә урнаштыру юлы белән) үз көченә керә.

4. Һәр муниципаль хокукый актта аның реквизитлары: исеме, имза кую датасы (Район Советы тарафыннан кабул ителгән хокукый актлар өчен - шулай ук Район Советы кабул иткән датага), теркәү номеры, хокукый актка кул куйган вазыйфаи затның исеме, мөһер булырга тиеш.

5. Район Советы карарлары Район бюджеты турында, аның үтәлеше турында, җирле салымнар һәм җыемнар билгеләү турында, район Советы, район башлыгы, район Башкарма комитеты җитәкчесе тарафыннан кабул ителгән башка норматив-хокукый актлар рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш, аларны тарату федераль закон белән чикләнгән муниципаль хокукый актлардан яисә аларның аерым нигезләмәләреннән тыш.

6. Җирле референдумны билгеләү, Районны үзгәртеп кору, чикләрен үзгәртү, Район башлыгын һәм аның урынбасарларын сайлау, Район Башкарма комитеты җитәкчесен һәм аның урынбасарларын билгеләү мәсьәләсе буенча норматив хокукый актлар, җирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләр һәм законнар нигезендә башка актлар мәҗбүри рәвештә басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

7. Законнар яисә әлеге Устав нигезендә мәҗбүри басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиешле норматив булмаган муниципаль хокукый актлар аларны чыгарган органнар яисә җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары карары буенча бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) мөмкин.

8. Басылып чыкканда (халыкка җиткергәндә) муниципаль хокукый актның реквизитлары күрсәтелә.

9. Җирле үзидарә органнары арасында төзелә торган муниципаль хокукый актларны, килешүләрне рәсми бастырып чыгару (халыкка җиткерү) түбәндәге юллар белән гамәлгә ашырыла:

- хокукый акт текстын, җирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүне район җирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә куелган яки район территориясендә таратыла торган башка массакүләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгару. Хокукый акт текстын, җирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүнең текстын бүтән массакүләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгарганда әлеге басманың рәсми бастырып чыгарылуы турында билге булырга тиеш;

- хокукый акт текстын, җирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүне Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында түбәндәге адрес буенча урнаштыру : http://pravo.tatarstan.ru.

- хокукый акт текстын җирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүне "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре порталында районның рәсми сайтында урнаштыру.

Муниципаль хокукый актны, җирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүне бастырып чыгарганда (халыкка җиткергәндә) массакүләм мәгълүмат чараларының чыгу датасы күрсәтелергә тиеш.

10. Муниципаль норматив хокукый актлар, шул исәптән җирле референдумда (гражданнар җыенында) кабул ителгән карарлар хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлары регистрына кертелергә тиеш, аны оештыру һәм алып бару Татарстан Республикасы Законында билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

11. Муниципаль хокукый актны яисә җирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүнең тулы текстын тиешле муниципаль берәмлектә таратыла торган вакытлы матбугатта беренче мәртәбә бастырып чыгару рәсми бастырып чыгару дип санала.

Муниципаль хокукый актларны һәм килешүләрне рәсми бастырып чыгару (халыкка җиткерү) өчен җирле үзидарә органнары шулай ук челтәрле басмадан файдаланырга хокуклы. Муниципаль хокукый актның рәсми челтәр басмасында тулы тексты басылып чыккан (урнаштырылган) очракта, күләмле график һәм таблица кушымталары басма матбугатта китерелмәскә мөмкин.

XIII бүлек. Районның икътисади нигезләмәләре

77 статья. Районның икътисади нигезләмәләре

1. Районнның икътисади нигезен муниципаль милектәге мөлкәт, район бюджеты акчалары, шулай ук районның милек хокуклары тәшкил итә.

78 статья. Районның муниципаль мөлкәте

1. Район милкендә булырга мөмкин:

1) "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

2) җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт, федераль законнарда һәм Россия Федерациясе субъектлары законнарында билгеләнгән очракларда, шулай ук аларга "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законда каралган тәртиптә җирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән мөлкәт;

3) муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органының норматив хокукый актлары нигезендә җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарә вазыйфаи затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләре эшчәнлеген тәэмин итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

4) федераль законнар белән җирле үзидарә органнарына хәл итү хокукы бирелгән һәм җирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү өчен кирәкле мөлкәт;

5) "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 14 статьясындагы 3 һәм 4 өлешләре нигезендә җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт.

2. Муниципаль берәмлекләрдә әлеге статьяның 1 өлеше таләпләренә туры килми торган мөлкәткә милек хокукы барлыкка килгән очракларда, күрсәтелгән мөлкәт билгеләнгән федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда кире кайтарылырга (максатчан билгеләнешне үзгәртергә) яисә читләштерелергә тиеш.

79 статья. Районның муниципаль мөлкәтен биләү, аннан файдалану һәм аның белән эш итү

1. Районның җирле үзидарә органнары, әлеге Уставта билгеләнгән Вәкаләтләрне чикләүне исәпкә алып, район исеменнән, Россия Федерациясе Конституциясе , федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителә торган район җирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә, муниципаль милеккә мөстәкыйль ия, аннан файдаланалар һәм алар белән эш итәләр.

2. Районның җирле үзидарә органнары муниципаль милекне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләрнең җирле үзидарә органнарына вакытлыча яки даими файдалануга тапшырырга, тартып алырга, федераль законнар нигезендә башка алыш-бирешләр башкарырга хокуклы.

3. Муниципаль милекне хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары федераль законнар нигезендә җирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары белән билгеләнә. Муниципаль милекне кулланудан кергән керемнәр җирле бюджетларга керә.

80 статья. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хуҗалык җәмгыятьләре

1. Район үз вәкаләтләре чикләрендә муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне төзергә, үзгәртеп корырга һәм бетерергә, хуҗалык җәмгыятьләре төзүдә, шул исәптән җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципальара оешмалар төзүдә катнашырга мөмкин. Муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләргә карата гамәлгә куючының функцияләрен һәм вәкаләтләрен вәкаләтле җирле үзидарә органнары гамәлгә ашыра.

2. Җирле үзидарә органнары муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр эшчәнлегенең максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, әлеге предприятие һәм учреждение җитәкчеләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның эшчәнлеге турында хисапларны әлеге Уставта каралган тәртиптә тыңлый.

3. Җирле үзидарә органнары муниципаль берәмлек исеменнән муниципаль казна учреждениеләре йөкләмәләре буенча субсидия рәвешендә җавап бирәләр һәм аларның федераль законда билгеләнгән тәртиптә үтәлешен тәэмин итәләр.

81 статья. Районның җирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Җирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре,

Федераль Законда, Татарстан Республикасы законында башкача билгеләнмәгән булса, шартнамәләр нигезендә төзелә.

XIV бүлек. РАЙОННЫҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

82 статья. Район бюджеты

1. Район бюджетын формалаштыру, раслау, үтәү һәм аның үтәлешен контрольдә тоту районның җирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль гамәлгә ашырыла. Район бюджетын формалаштыру, раслау һәм үтәү тәртибе Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә.

2. Район бюджеты проекты, район бюджетын раслау турында район Советы карары,, аның үтәлеше турында еллык хисап, район бюджетын үтәүнең барышы һәм җирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре саны турында квартал саен мәгълүматлар, аларны тотуга факттагы чыгымнар күрсәтеп, рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

3. Район бюджеты проектын төзү Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар, алар нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә районның финанс-бюджет палатасы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

4. Чираттагы финанс елында һәм план чорында үз көченә керә торган Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетлары керемнәрен үзгәртүгә китерә торган җирле салымнар турындагы хокукый актларга, район Советының хокукый актларына үзгәрешләр кертү турында район Советының хокукый актларына үзгәрешләр кертү турында чираттагы финанс елында һәм план чорында район советына чираттагы финанс елына һәм план чорына җирле бюджет турында карар проекты кертелгәнчегә кадәр 10 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. Район бюджеты проекты Арча район Советының муниципаль хокукый акты нигезендә өч елга (чираттагы финанс елына һәм план чорына) төзелә һәм раслана.

Әгәр район бюджеты проекты чираттагы финанс елына төзелә һәм раслана икән, район Башкарма комитеты районның уртача сроклы финанс планын эшли һәм раслый.

Район бюджеты проекты районның чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәэмин итү максатларында районның социаль-икътисади үсешен фаразлау нигезендә төзелә.

6. Район бюджеты проекты район Башкарма комитеты тарафыннан билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның таләпләрен үтәп, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә кабул ителә.

7. Чираттагы финанс елына һәм план чорына район бюджеты проектын төзү түбәндәгеләргә нигезләнә:

Россия Федерациясе Президентының Бюджет юлламасы;

Районның социаль-икътисадый үсеше фаразлары;

Районның бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре;

муниципаль программалар.

8. Чираттагы финанс елына һәм план чорына район бюджеты турындагы карарда бюджетның төп характеристикалары булырга тиеш, аларга түбәндәгеләр керә: бюджет керемнәренең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты.

Район бюджеты турындагы карарда Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законнары һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезләмәләре нигезендә кабул ителгән муниципаль хокукый актларда билгеләнмәгән очракта, җирлекләр бюджетлары арасында керемнәрне бүлү нормативлары булырга тиеш.

9. Район бюджеты турындагы карар белән составы Россия Федерациясе Бюджет кодексы, аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары, район Советының муниципаль хокукый актлары нигезендә билгеләнә торган күрсәткечләр раслана.

10. Район бюджеты турындагы карар белән түбәндәгеләр билгеләнә:

Район бюджеты керемнәренең баш администраторлары исемлеге;

Район бюджеты кытлыгын финанслау чыганакларының баш администраторлары исемлеге;

бюджет ассигнованиеләрен чыгым төрләре бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, төркемнәре (төркемнәре һәм төркемнәре) буенча бүлү йә чыгымнар төрләре бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары (муниципаль

программалар һәм программага карамаган эшчәнлек юнәлешләре), төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) һәм (яисә) ч чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнары классификациясенең чыгымнар төрләренең максатчан статьялары (муниципаль программалар һәм программа булмаган эшчәнлек юнәлешләре), төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) буенча, шулай ук әлеге Кодекста, Татарстан Республикасы Законында, Арча район Советының муниципаль хокукый актында билгеләнгән очракларда, бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бүлү;

Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

гавами норматив йөкләмәләрне үтәүгә юнәлдерелә торган бюджет ассигнованиеләренең гомуми күләме;

Чираттагы финанс елында һәм план чорында Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларына башка бюджетлардан алына торган һәм (яисә) бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;

план чорының беренче елына район бюджетының шартлы рәвештә расланган (расланган) чыгымнарының гомуми күләме план чорының икенче елына район бюджеты чыгымнарының гомуми күләменең кимендә 2,5 проценты күләмендә, план чорының икенче елына бюджет чыгымнарының гомуми күләменнән кимендә 5 проценты күләмендә;

Чираттагы финанс елына район бюджеты кытлыгын финанслау чыганаклары;

Чираттагы финанс елыннан һәм план чорының һәр елыннан соң килә торган елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның иң югары чиге (шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның иң югары чиген күрсәтеп);

район бюджетының Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексында, Арча Район Советының муниципаль хокукый актларында билгеләнгән башка күрсәткечләре.

11. Район бюджеты турындагы карар проекты белән бер үк вакытта район Советына Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә документлар һәм материаллар тапшырыла.

12. Район бюджеты турында карар проектын карау һәм аны раслау тәртибе, район Советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән, чираттагы финанс елының 1 гыйнварыннан бюджет турындагы карар үз көченә керүне, шулай ук күрсәтелгән карар белән Россия Федерациясе Бюджет кодексының

184.1 статьясы нигезендә күрсәткечләрне һәм характеристикаларны раслауны күздә тотарга тиеш.

13. Район бюджеты турындагы карар 1 гыйнвардан үз көченә керә һәм, әгәр Россия Федерациясе Бюджет кодексы яки район бюджеты турындагы карарда башкасы каралмаган булса, финанс елының 31 декабренә кадәр гамәлдә була.

Район бюджеты турындагы карар билгеләнгән тәртиптә имзаланганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

14. Районның җирле үзидарә органнары район бюджетының балансслылыгын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен җайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру, муниципаль бурыч күләме, күләме һәм структурасы, районның бюджет йөкләмәләрен үтәүне тәэмин итәләр.

15. Район бюджеты керемнәре Россия Федерациясенең бюджет законнары, салымнар һәм җыемнар турындагы законнар һәм башка мәҗбүри түләүләр турындагы законнар нигезендә формалаша.

16. Район бюджеты чыгымнары Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган рәвешләрдә гамәлгә ашырыла.

Федераль дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслауга район бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыру, федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очраклардан тыш, рөхсәт ителми.

17. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

18. Җирле бюджет проекты, җирле бюджетны раслау турында карар, аның үтәлеше турында еллык хисап, җирле бюджет үтәлеше барышы һәм җирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре саны турында квартал саен, аларның хезмәт өчен түләүгә факттагы чыгымнарны күрсәтеп, рәсми бастырып чыгарылырга тиеш.

83 статья. Муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр һәм хезмәт күрсәтүләр сатып алу

1. Муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алу Россия Федерациясе законнары нигезендә дәүләт һәм муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу өлкәсендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алулар җирле бюджет акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

84 статья. Гражданнарның үзара салым акчалары

1. Гражданнарның үзара салым акчалары дигәндә гражданнарның җирле әһәмияттәге конкрет мәсьәләләрне хәл итү өчен гамәлгә ашырыла торган бер тапкыр түләүләре аңлашыла. Гражданнарның үзара салымы тәртибендә түләүләр күләме, саны җирлек составына керә торган торак пункт (җирлек составына керә торган торак пункт) халкының гомуми саныннан (яисә аның территориясенең бер өлеше) 30 проценттан артмаган һәм түләүләр күләме киметелергә мөмкин булган аерым категорияләрдән тыш, җирлек составына керә торган торак пункт) халкы өчен бертигез дәрәҗәдә билгеләнә.

2. Әлеге статьяның 1 пунктында күрсәтелгән түләүләрне кертү һәм куллану мәсьәләләре җирле референдумда хәл ителә.

85 статья. Районның муниципаль бурычлары

1. Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә район бюджет кытлыгын финанслау һәм бурыч йөкләмәләрен түләү максатларында, алар буенча муниципаль бурыч йөкләмәләре барлыкка килә торган эчке базарда Россия Федерациясе валютасында урнашкан муниципаль берәмлек исеменнән кыйммәтле кәгазьләр чыгару юлы белән муниципаль эчке бурыч алуларны һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезләмәләре нигезендә Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан һәм кредит оешмаларыннан җәлеп ителә торган кредитларны гамәлгә ашырырга хокуклы.

2. Муниципаль бурыч алуларны гамәлгә ашыру хокукы район исеменнән Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә Район Башкарма комитетына карый.

86 статья. Районның җирле бюджет үтәлеше

1. Районның җирле бюджетын үтәү Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә башкарыла.

2. Район бюджеты касса бердәмлеге һәм чыгымнарның ведомство буйсынуы нигезендә башкарыла.

3. Район бюджеты үтәлешенә касса хезмәте күрсәтү, район бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

4. Район бюджетын үтәү районның җыелма бюджет язмасы һәм районның касса планы нигезендә оештырыла.

87 статья. Бюджет хисабы. Район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап

1. Районның бюджет хисаплылыгы еллык булып тора.

2. Районның бюджет хисаплылыгы районның финанс-бюджет палатасы тарафыннан бюджет акчаларының тиешле баш администраторларының җыелма бюджет хисаплылыгы нигезендә төзелә һәм район башкарма комитетына тапшырыла.

3. Район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап Район Советы карары белән расланырга тиеш.

4. Район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап, аны Район Советына тәкъдим иткәнче, тышкы тикшерү узарга тиеш, ул бюджет акчаларын баш бүлүченең (бүлүчеләрнең) бюджет хисаплылыгын тышкы тикшерүне һәм район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап буенча бәяләмә әзерләүне үз эченә ала.

Район бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексы таләпләрен үтәп, Район Советының әлеге Устав һәм муниципаль норматив хокукый актында билгеләнгән тәртиптә район Контроль-хисап палатасы тарафыннан башкарыла. Район составына керүче җирлекнең вәкиллекле органы мөрәҗәгате буенча, җирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү Районның Контроль-хисап палатасы тарафыннан башкарылырга мөмкин.

5. Район башкарма комитеты район бюджеты үтәлеше турындагы хисапны, аның буенча бәяләмә әзерләү өчен, агымдагы финанс елының 1 апреленнән дә соңга калмыйча тапшыра. Район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап буенча бәяләмә әзерләү 1 айдан да артмаган вакытка, бюджет акчаларын баш бүлүчеләрнең еллык бюджет хисаплылыгын тышкы тикшерү күрсәткечләре нигезендә башкарыла.

6. Ел саен, агымдагы финанс елының 1 маеннан да соңга калмыйча, район Башкарма комитеты Район Советына хисап финанс елы өчен район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап, район бюджеты үтәлеше турында район Советы карары проекты, район бюджеты үтәлеше турында башка бюджет хисаплылыгы, районның берләштерелгән бюджеты үтәлеше турында бюджет хисаплылыгы һәм Россия Федерациясе бюджет законнарында каралган башка документларны кушып тапшыра.

7. Район бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны карау нәтиҗәләре буенча Район Советы район бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны раслау яки кире кагу турында карар кабул итә.

8. Район Советы тарафыннан район бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисап кире кагылган очракта, ул мәгълүматларны дөрес булмаган яки тулы булмаган чагылдыру фактларын бетерү һәм бер айдан да артмаган срокта кабат тапшыру өчен кире кайтарыла.

9. Район бюджеты үтәлеше турындагы карар белән район бюджеты үтәлеше турында хисап раслана, анда район бюджеты керемнәренең, чыгымнарының һәм кытлыгының (профицит) гомуми күләме күрсәтелә. Район Советының хисап финанс елында район бюджеты үтәлеше турындагы карарына аерым кушымталар белән түбәндәге күрсәткечләр раслана:

Район бюджеты керемнәре бюджет керемнәрен классификацияләү кодлары буенча;

Район бюджеты чыгымнары район бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча;

Район бюджеты чыгымнары бюджетлар чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча;

Район бюджеты кытлыгын финанслау чыганаклары бюджет кытлыгын финанслау чыганаклары классификациясе кодлары буенча;

Район бюджеты үтәлеше турындагы карар белән шулай ук, район бюджеты үтәлеше турында карар кабул итү өчен, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законы, район Советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән башка күрсәткечләр раслана.

88 статья. Муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле бюджет хокук мөнәсәбәтләрен җайга сала торган хокукый актлар, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан физик затларга бүтән түләүләр буенча гавами норматив йөкләмәләр һәм бурычлар, шулай ук дәүләт (муниципаль) контрактлары, шартнамәләр (килешүләр) шартларын үтәүне тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла.

Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчке, башлангыч һәм аннан соңгыга бүленә.

2. Тышкы муниципаль финанс контроле Контроль-хисап палатасының контроль эшчәнлеге булып тора.

3. Эчке муниципаль финанс контроле Финанс - бюджет палатасы органнары (вазыйфаи затлар) булган муниципаль финанс контроле органнарының контроль эшчәнлеге булып тора.

4. Башлангыч тикшерү җирлекнең җирле бюджетын үтәү барышында бюджет бозуларын кисәтү һәм булдырмау максатларында башкарыла.

5. Аннан соңгы тикшерү аларның үтәлешенең законлылыгын, исәп-хисапның дөреслеген билгеләү максатыннан, җирлек бюджеты үтәлеше нәтиҗәләре буенча башкарыла.

XV БҮЛЕК. Район Уставын кабул итү. Гамәлдәге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү

89 статья. Район Уставы проектын әзерләү, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү тәртибе

1. Район Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында район Советы карары проекты район Советына Район Башлыгы, район Советы депутатлары, район Башкарма комитеты җитәкчесе, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, гражданнарның инициатив төркемнәре тарафыннан кертелә ала.

2. Уставы проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проектын әзерләү өчен район Советы карары белән махсус комиссия төзелергә мөмкин. Әлеге комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.

3. Район Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында район Советы карары проекты, аларны карау көненә кадәр 30 көннән дә соңга калмыйча, район Советы тарафыннан, әлеге Устав проекты, район Советының әлеге карары проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен, шулай ук гражданнарның аның фикер алышуында катнашу тәртибен район Советы тарафыннан бер үк вакытта бастырып чыгару (халыкка җиткерү) белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш. Район Уставына үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен, шулай ук әлеге үзгәрешләр Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, конституция (устав) яисә Россия Федерациясе субъекты законнарының әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында төгәл яңадан карау формасында кертелгән очракта,

гражданнарның аның фикер алышуында катнашу тәртибен рәсми бастырып чыгару (халыкка җиткерү) таләп ителми.

4. Район Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында район Советы карары буенча аларны карау алдыннан район Советы утырышында гавами тыңлаулар үткәрелә, моннан тыш, әлеге Уставка үзгәрешләр бары тик уставта беркетелгән җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне һәм аларны хәл итү буенча вәкаләтләрне Россия Федерациясе Конституциясенә һәм федераль законнарга туры китерү максатларында гына кертелә.

90 статья. Район Уставын кабул итү, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү тәртибе

Район Уставы проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проекты район Советы тарафыннан ике укылышта район Советы регламенты нигезендә башкарыла.

2. Район Уставы проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проектын беренче укылышта кабул иткәннән соң, әлеге проект Район Башлыгы тарафыннан хокук чыгару инициативасы хокукына ия субъектларга төзәтмәләр кертү өчен җибәрелә.

3. Район Уставы, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карара район Советы карары район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән икесе тавыш белән кабул ителә.

4. Муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт белән район Уставын яңа редакциядә бәян итү рөхсәт ителми. Бу очракта муниципаль берәмлекнең яңа Уставы кабул ителә, ә муниципаль берәмлекнең элек гамәлдә булган Уставы һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актлар муниципаль районның яңа Уставы үз көченә кергән көннән үз көчләрен югалткан дип танылыа.

91 статья. Район Уставының, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карарның үз көченә керү тәртибе

1. Район Уставы, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында район Советы карары алар карар кабул ителгәннән соң, Район Башлыгы тарафыннан законнарда билгеләнгән тәртиптә муниципаль берәмлекләрнең уставларын теркәү өлкәсендә федераль башкарма хакимият органына дәүләт теркәве өчен җибәрелә.

2. Район Уставы, район Советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары дәүләт теркәвенә алынганнан соң рәсми рәвештә басылып чыгарга

(халыкка җиткерелергә) тиеш һәм алар рәсми басылып чыкканнан (халыкка җиткерелгәннән) соң үз көченә керә.

Район башлыгы теркәлгән Уставны, район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы муниципаль хокукый актны муниципаль берәмлекләрнең уставларын теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең федераль органының территориаль органыннан кайткан көннән җиде көн эчендә бастырып чыгарырга (халыкка җиткерергә) бурычлы.

3. Муниципаль берәмлек Уставына кертелгән һәм җирле үзидарә органнары структурасын үзгәртә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр, җирле үзидарә органнары арасында вәкаләтләрне чикләү (муниципаль берәмлек уставын федераль законнарга туры китерү очракларыннан тыш), шулай ук җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затларын сайлау тәртибен, вәкаләтләрен үзгәртү очракларыннан тыш), муниципаль берәмлек уставына күрсәтелгән үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актны кабул иткән муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы вәкаләтләре срогы чыккач үз көченә керә, ә муниципаль районның вәкиллекле органы формалашкан очракта- әлеге муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актка кул куйган муниципаль берәмлек башлыгы вәкаләтләре беткәннән соң көченә керә.

4. Муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр муниципаль хокукый акт белән кертелә, ул түбәндәгечә рәсмиләштерелергә мөмкин:

1) аның рәисе һәм муниципаль берәмлек башлыгы яисә муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы (гражданнар җыены) рәисе вәкаләтләрен башкаручы муниципаль берәмлек башлыгы имзаланган муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы (гражданнар җыены) карары белән;

2) вәкиллекле орган тарафыннан кабул ителгән һәм муниципаль берәмлек башлыгы имзалаган аерым норматив хокукый акт белән. Бу очракта әлеге хокукый актта аны кабул итү турында вәкиллекле орган карарының (гражданнар җыенының) реквизитлары бирелә. Вәкиллекле органның әлеге карарына муниципаль берәмлек уставына кертелә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы күчмә нигезләмәләрне һәм (яисә) нормаларны кертү рөхсәт ителми.